

AOKRIF

Irodalmi Folyóirat · 2015. nyár

Irodalmi folyóirat

megjelenik negyedévente

VIII. évfolyam, 2. szám
2015. nyár

Főszerkesztő
Nyerges Gábor Ádám (*vers*)

Felelős szerkesztő
Fráter Zoltán

Szerkesztők
Gál Soma (*próza*)
Evellei Kata (*kritika*)
veress dani (*kép*)
Murzsa Tímea (*Apokrif Online*)

•

Munkatársak
Radnóty Zoltán (*tördelés/design*)
Tarcsay Zoltán (*címlap/design*)

Szerkesztőség
1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.hu>

Felelős kiadó
Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda
Robinco Kft.
Felelős vezető: Kecskeméthy Péter

Megjelent a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával.

Copyright © 2015 Az Apokrif 2015/2. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 350 Ft

ISSN 2060-3207

Szépirodalom

Stolcz Ádám <i>Jó nő voltál, Becsapódás, Visszajövök</i>	7
Kerber Balázs <i>Energia</i>	11
Evellei Kata <i>Daymares</i>	13
Vajna Ádám <i>Háború, béke, iskolaudvar</i>	17
Fodor Balázs <i>működési mechanizmus, vetemedés</i>	24
Bezsényi Tamás <i>Az első napon</i>	28
Szlukovényi Katalin <i>Telefonkönyv, Járkálj csak, Exkluzív</i>	36
Mohácsi Balázs <i>miközben nekem is, még egy utolsó séta</i>	38
Wágner Ádám <i>Dal a vízilovakról, Blokk, Vasárnapi ebéd, Keringő, November</i>	41
Oszip Mandelstam <i>Sztálin-epigramma (Térey János fordítása)</i>	51

Látószög

veress dani • A kékszakállú herceg bádogvárosa <i>(Hardi Ágnes szobrairól)</i>	52

Látótávolság

Mizsur Dániel • <i>Egy road movie romantikája</i> (Dékány Dávid: <i>Darwin Motel</i>).....	59
Nyéki Gábor • <i>Kis magyar államelmélet</i> (Gerőcs Péter: <i>Győztesek köztársasága</i>)	63
Pethő Anita • <i>Az istenkáromlás szépségei</i> (Papp Sándor Zsigmond: <i>A Jóisten megvakul</i>)	67
Steinmacher Kornélia Nóra • <i>„Egyszeri vagyok és megismételhetetlen”</i> (Szálinger Balázs: <i>Fehérlófia</i>).....	71

Illusztrációk

E számunkat Hardi Ágnes szobrai illusztrálják.

*A borítón látható munka címe: [o] (2014, horganylemez, beton,
87 × 60 × 42 cm)*

Hardi Ágnes: *Lépcső II.*, 2012
horganylemez, beton, 48,5 × 19 × 19 cm

Jó nő voltál

Jó nő voltál akkoriban,
amikor még együtt voltam veled.

De beszóltál: beszélhetnék?
Én érdeklődtem: mi van?
Majd fejtetőre állítottam a homokóra-testedet.

Egy pofonnal mindent összetörtem,
látom: az ujjlenyomataim redőnye
egy csattanással az önbizalmadra zárul.

Látom, ahogy néznek azok a szomorú szemek
a hájas tested mézeskalácsos örömkunyhójából,
ahol aztán végleg túsul ejtettelek.

Azóta sajnós nagyon csúnya lettél. De tényleg.
Pontosabban: kövér, de ezt nem bántásnak szánom.
És én még enni adtam neked, azaz ennek a lénynek.
Szappanbuborékká fújta át magad az óriás nyalókádon.

Az idő persze megszépíti a múltat,
de vigyázz, mert te nem leszel, csak egyre rondább.
Dagadt tested évgyűrűi egyre csak tágulnak,
az elmerülő évek zsíros hullámukat bontják.
Azt hiszem, hogy már én sem szeretlek,
mert undorító lettél, így hogy fel vagy töltve.
Elégsz a beleiden, mint a máglyán az eretnek.
Te karcsú izzószállal izzó fonnyadt villanykörte.

Becsapódás

Bocsánatot kérek!
Azaz dehogy kérek!
Nem vagyok már a hatásod alatt,
és elmegyek.
Tudod te, a mára már beérett
aknavetétednek köszönhetem
a szabad lábamat.
Lábnyomaim lettek a völgyé tett hegyek.

Bocsánatot kérek!
Lehet, hogy én hibáztam.
Kit érdekel! Elfutok,
de látom:
valaki megállít,
aki lefogja a lábam,
mozdulatlanok vagyunk, akár a kéz a börtönrácson.

Bocsánatot kérek!
Visszavonok mindent,
mivel már eleget szidtalak.
Itt az idő,
hogy te is, mint egy szellem,
akit egész életemben
magamban neveltem,
a számon keresztül visszaszívd önmagad.

De már megint durva voltam.
Normális így sosem leszek talán.
Remegve ökölbe szorul a kezem,
akár a kimúlt férges lába,
a büszkeségem boncasztalán

a szívem utolsó rándulásával
én így védekezem.

Nem kell, hogy megbocsáss!
Hazudj a szemembe!
Csak a levesben a döglött legyet
soha meg ne lássam.
A kitáguló pupillád
mintha az én árnyékom lenne,
egy szempillantás ebben az örökös becsapódásban.

Visszajövök

Visszajövök egyszer,
és egy kicsit visszavágok.
Mint a fodrász, amikor azt hiszed,
hogy már minden rendben.

Lepereg az idő.
Átcsoportosul a te már átlátszó karcsúságod.
A hiba benned van,
az én homokszem-gépezetemben.

Visszajövök egyszer,
de úgysem veszel észre.
Nem látsz már át
a ráncaid futónövényén.

Nem emlékszel? Te futtattál fel
a testeden, és most nézd te,
ahogy összeroppantalak:
a benned futó idegnövény – én.

Visszajövök egyszer,
de már nem tudod, ki vagyok.
Azt gondolod:
túl vagyunk mi már azon a koron !

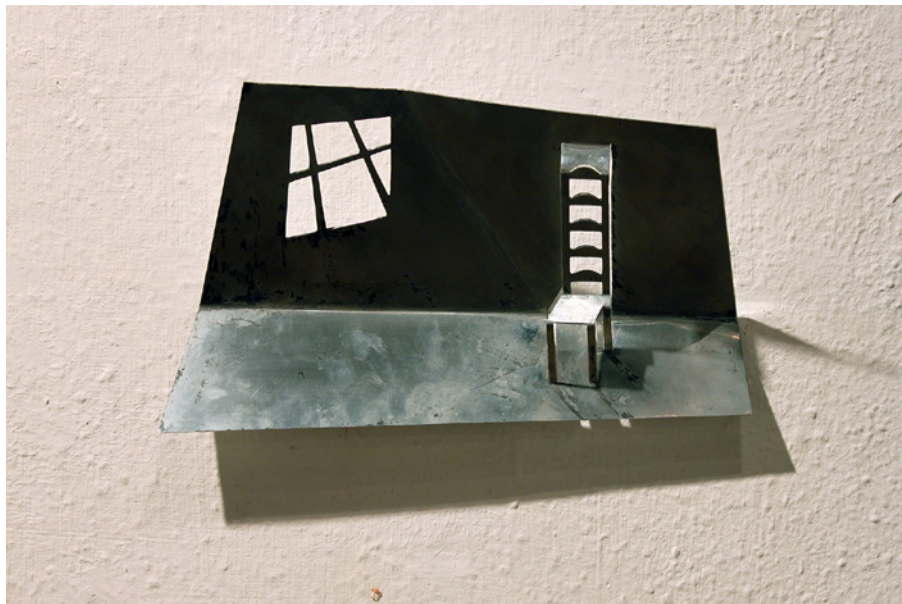
Mit számít?
Én úgyis rajtad tartom a szemem.
És belelopom a szádba a vicsorgó fogsorom.

Ki vagy te? Nem emlékszem, csak egy érzés marad.
Te sem tudod persze: mit akar ez tőlem?

Nem múlik a benned élő, a sohanem volt harag.
A nemlétező a tűz, ami lobog a tűznyelőben.

Energia

Az évek energiáját megfojtották,
pedig buzog még, mint az ég,
és a tágas ablakokon úgy rohant
át a fény, hogy senki sem falta fel.
Hátam mögött hatalmas pálya,
fejemet boldogan vetném hátra,
agyamban zszibong a kékség.
Két pörgő tányér, az iramba
belevesznék, lámpacsíkok
kereszteződése a fehér felszínen.
Az éveket kipenderítették,
ülök az ágyam szélén, lóg a lábam.
Riaszt a kinti zszivaj. Pattog
a nap, mint egy labda, minden
pattanáskor kiált valaki. De
csak a zajt lehet hallani,
és hogy valami zajlik.
Ne lenne a sok épület
sok üreges téglá,
én is dobálóznék. Felülnék
a vasútra, kezemben két
fürdőpamacsal. Aztán leszállnék
valami elmosódott helyen,
épp csak lépegetnék, míg
fordul egyet a térkép. Hosszú
csíkok az égen. A horizont,
mintha a plafont nézném,
szemcsék tengerében.

Hardi Ágnes: *Dr. Caligari I-II.*, 2012
horganylemez, 24 × 40 × 7,5 cm és 27 × 37,5 × 6,5 cm

Daymares

– ciklus Edward Gorey képeire –

I.

Nem állhatok meg túl sokáig.
Mindenhová követ, mint a dögmadár.
Ha visszafordulok, hátrál, de ott marad.
Tudja, hogy gyengülök. Várja, hogy föladjam.
A kerítés mögül figyel, hogy a többiek ne lássák.
A járdát megszakító vonalak közé szivárogo,
talpamra ragad, csuszatolni kell, hogy lejjön,
vagy ollóval kivágni, mint a kavicsot,
mielőtt a bőrömbé fúrná a csápjait,
és gyökeret eresztene a tudómben.
Az ollót nem dobom ki, kaptam valakitől,
csak eldugom, ha erre néznek, mert ez titok.

II.

A nők fehérek, a férfiak feketék.
Tele van velük a tábla, mint az erdő.
A szájukból füst jön, nyikorognak a végtagok,
fölszibzik az állott szobalevegőt. Megnyúzott rókák
függönye lóg a mennyezetről, nyakukon a lánc.
Fekszem, arccal a földnek, nem érzem a lábam.
Menekülnöm kell, előre mindig. Fölöttem
csikorog az ablak, odakint hideg lehet.
Könyéken csúszom, súrlódik alattam a fa,
véresre horzsolnak a szálkák. Izzadok.
A bábuk nem mozdulnak, csak a szemük forog.
A nyakamon valami megfeszül, nem látok,
csak sötétet, az ablak eltűnt. Kopognak.
Már itt van, be akar jönni. Hiába zihálok,
nincs elég hely a mellkasomban.

III.

A nagybabát jó szorosan megkötöztem.
Kaptam valakitől, megütni nem szabad,
csak be kell pólyálni, hogy ne mozogjon.
Túl erős a marka, mindent elmorzsol vele.
A torka cafrangos, fekete húsú örvény.
Összerándul belé a hüvelyem, ha ordít.
Kövér hernyó, mindenütt kibuggyan a gézből,
lecsurog, betelik vele a szoba, fulladok,
szétverném rajta az öklöm, de túl puha.
Szigetelőszalaggal ragasztom le a száját,
akkor megszakad a hangja. Ágyba bújok,
mint hideg kést, homlokomhoz szorítom a csöndet.
Amikor fölébredek, újrakezdi az üvöltést.

IV.

A kopoltyúszoba mindig zárva van,
nem tudom, hova tették a kulcsát.
Reggeli séta közben megyek el előtte,
majd még egyszer, vissza a folyosón,
mezítlábas, óriás gyalog egy kihalt
sakktáblán, ha már mindenkit leütöttek.
A bögrémben csapvíz, hiába lötykölöm,
a tablettá sosem oldódik föl teljesen,
lágyan, nyákosan csúszik le a torkomon.
Szédülök tőle, de nem szabad kihánynom,
valakitől kaptam. Jót tesz, csak várni kell.
Várom. Addig meg ott a séta. Számolom
az ajtókat, fölfűzöm őket a délelőttre.
A takarító-szertár előtt ez az utolsó.
A kisablakon nem lehet belátni:
odabent ezer méter mély sötét van.
Ha nincs ott senki más, leguggolok,
fületem a fehér fémre tapasztom,

olyan szorosan, hogy ne tudjam:
mi jön kívülről, mi lüktet a fejemben.
Odabent folyton szól a fojtott kopogás.
Ritmusa nincs, nem beszél nyelveken.
Leírom. Mindig más jön ki belőle,
elénekelhetetlen dallam, jelzés egy idegen
csillagrendszerből, zajszenyezés
a pihenni vágyó bentlakók között.
Visszakopogok, ilyenkor szünet van.
Válasz már nem jön aznap, hiába várok.

V.

Egyszer mégis kinyitottam az ajtót.
Addig feszítettem, amíg a belső víz engedett,
feketén zúdult ki, nyálkásan, mint a hús.
Az ár levonult, bentről valaki hívott.
Szúrós, nehéz szag volt, mint fölmosás után.
A csempepadlón vak halak csontvázai.
Ott állt a sarokban mozdulatlanul,
mint aki büntetésben van. A szám kinyílt,
ordítani akartam, de csak füst ömlött elő,
és fölébredtem. Az éjjel puha és dohányszagú.
A lepedőmön meleg, sárga tócsa. Valakié.
Ha megtudják, belenyomják az orrom.
El kéne bújnom, de nem tudom, hová.

VI.

Az aknában a szárnyasok vannak.
A röptetőszobából hozták le őket,
mielőtt még idekerültem volna.
A röptetőszoba most szeméttároló.
Ledobálták őket, a lépcsőt összetörték,
csak a lejtős betonfalak maradtak.
Nem lehet átmászni a törmeléken.

A bejáratokon rács, rozsdafoltos vaslakat.
Ha megfogom, vörös lesz a kezem,
nem jön le vízzel, bármennyit dörgölöm.
Ide csak akkor tudok lejönni, ha valaki
nyitva felejtette az ajtót. Mostanában
gyakran megtörténik, különösen hogy
egyre kevesebbet látom az ápolókat.
Lenézek. Az akna visszanéz. A rácsokon
rágásnyomok, nem tartanak ki már soká.
Elindulok fölfelé. A nyakam nyirkos lesz
a lehelettől, bár nincs mögöttem senki,
mikor a lépcső tetejéről visszafordulok.
A nővérszoba üres, a kórtermek is.
Az ágyam is. A párnán egy fej nyoma.
Kíé lehet? El kell bújniom, de nem lehet hová.

VII.

Fáradt vagyok az ajtóktól.
Az eladó ordít, nem értem, miket.
Ha majd nem néz ide, be fogom falazni.
Mésszel csinálom, hogy világítson,
mérgező lesz, maró, és nagyon fehér.
A fal mögé nem szabad benézni:
ha meghalljuk őt, játszani kell tovább,
mintha mi sem történt volna, akkor ott marad.
Mindig mögöttem, éppen hogy csak hallom,
bármerre megyek. A sarkon túl megállok.
Előttem ajtók, mindenhová nyílnak.
A folyosón kopogás visszhangja.
A függöny mögött gazdátlan kiságy.
A legbelső szobában összetört tükör.

2015. május 17.

Háború, béke, iskolaudvar

Az iskolaudvaron mindig a kicsiket öltük meg. Azt szerettük, ha a halálos lövés után egyből lezuhannak a földre. Kedvencünk a második Dávidka volt, aki el merte úgy dobni magát, hogy nem tompította karjával az esést. Büszkék voltunk rá, hogy velünk játszik, bár nem mondhattunk neki soha, mert az ilyenfajta érzelgősség megingatta volna hadi tekintélyünket. Aztán voltak olyanok is, akik nem feküdtek le a földre, mert attól féltek, hogy ha sáros lesz a ruhájuk, akkor kikapnak otthon. Őket elneveztük a franciáknak. Nem szerettük a franciákat, mert meggyalázták a halál szépségét azzal, hogy miután elestek a csatatéren, elsétáltak a legközelebbi padig, és nyugodtan beszélgettek, miközben tőlük pár centire zajlott tovább a küzdelem, és patakokban folyt a képzeltbeli vér. Viszont szükségünk volt rájuk, különben nem lett volna elég halottunk egy rendes háborúhoz.

A franciák érték tehát a legkevesebbet, sokkal nagyobb dicsőség volt egy rendszeren meghalni képes ellenséget megölni, de a legtöbbet persze Dávidka érte a meghaláshoz való utánozhatatlan tehetsége miatt. Mindenki rá vadászott, és ebből az lett, hogy a legtöbbször veszekedések törtek ki közöttünk, amit általában csak a tanító néni hathatós közbelépése akasztott meg. Albi és Gábor egyszer még össze is verekedtek azon, hogy ki ölte meg Dávidkát, akkor folyt először igazi vér, de csak mert Albi annyira mérges lett, hogy dühében belerúgott a focipályán az egyik kapufába. Óriásit ordított, és sírva panaszkodott, hogy nagyon fáj a lába, de nem igazán figyeltünk rá, mert nem vérzett, és az ugye nem is igazi sebesülés, aminél nem folyik vér. Már ő is kezdett megnyugodni, és folytattuk volna a csatát, de akkor lenézett a cipőjére, és megint elkezdett zokogni. Egyáltalán nem értettük, amíg Peti ki nem szúrta, hogy tiszta piros Albi cipőjének az orra.

Később kiderült, hogy a rúgással egyszerre három lábkörmét is felszakította ráadásul, pont azon a három lábujján, amit ugyanezzel a mozdulattal el is tört, úgyhogy hetekig felmentést kapott a tesziórák alól, amit mi arra használtunk ki, hogy fejenként egy-egy kisdobozos kóláért belemásoltassuk vele a matekházit a füzeteinkbe, amíg a kispadon üldögél.

A háborúknak egyébként szinte mindig ugyanaz volt a forgatókönyve, de legalábbis voltak jelenetek, amiket kötelezően eljátszottunk minden alkalommal. Ilyen volt például, amiben közülünk is meghalt valaki: a hősie-megmentős. Ez általában úgy zajlott, hogy az egyikünk egy pillanatra nem figyelt oda, és célba vette az egyik kicsi, ám ezt meglátván egy másikunk rögtön elkezdett a célpont felé futni, és az utolsó pillanatban a golyó elé ugrott. A térsa először megrendült egy pillanatra, majd hatalmas dühvel lelőtte a gyilkost, utána pedig ránézett megmentőjére, ki még életben volt, de halálos sebesüléssel feküdt a földön, mondani viszont nem mondott semmit, mert az tiszta lányos, és egyébként is minék egy háború közepén érzélgösködni. Belül azonban mindketten érezték, hogy most valami nagy eseménynek voltak a résztvevői, és hogy igen, ilyen az igazi barátság. A legtöbbször egyébként Csongi volt a hős megmentő, mert érte általában korábban jött az anyukája, és így csak nagyon ritkán tudott a háború végéig maradni.

A tanító néni, ha rosszabb napja volt, sokszor leállította a háborúsdit, és azt mondta, hogy ilyet soha többet ne játszunk, mert a háború az egy nagyon csúnya dolog, és örülünk, hogy soha nem kellett megtapasztalnunk, milyen is valójában, és a Jóisten adja, hogy soha ne is kelljen. Mi ezt persze nem vettük komolyan, mert a háborút egy nagyon izgalmas dolognak tartottuk, nem is engedték soha a lányoknak, hogy játsszanak velünk, na nem mintha nem öltük volna meg őket nagyon szívesen, de úgy éreztük, hogy megszeztelenítenék az egészet a hosszú hajukkal és a lovacskamintás felsőjükkel. A tanító nénit, ha leállított minket,

természetesen mindig nagyon megtáltuk, és elhatároztuk, hogy legközelebb szövetséget kötünk az ellenséggel – de legalábbis megnevtámadási egyezményt –, és megöljük. Ez azonban sokáig csak elhatározás szintjén maradt, mert másnap valahogy mindig úgy éreztük, elvesztenénk a tekintélyünket, ha elkezdenénk a kicsikkel tárgyalni.

Történt viszont egyszer, mikor a tanító néni megint leál-lította a háborút, hogy Szabó eléállt, és kimondta azt a szót, amit nemrég tanult az unokatestvéreitől, és amivel egész nap dicsekedett nekünk, amíg mi irigykedve hallgattuk, és elképzeltük, milyen szuper lehet, ha az embernek olyan unokatestvérei vannak, akik ismernek ilyen szavakat, szóval Szabó odaállt a tanító néni elé, és belemondta a szemébe, hogy geci. A tanító néni azonnal elvörösödött a méregtől, és néhány perc múlva már mind az osztályteremben ültünk, és néztük, ahogy Szabó ellenőrzőjébe írja az intót.

Nem volt nagyon szörnyű a beírás, a tanító néni szeretett a pusztá tényekre szorítkozni, de Szabó másnap még így is azzal jött iskolába, hogy két hét szobafogságot kapott, és addig nem játszhat velünk. Nagyon sajnáltuk, mert igazi jó katoná volt, és a legerősebb közöttünk, de hát mit tehattunk, az eszünkbe se jutott, ami Szabó elmondása szerint benne már tegnap felmerült, tudniillik hogy bosszút is állhatnánk. Szóval mire észbe kaptunk volna, Szabó már jött is nagyszünetben a hírrel, hogy beszélt a kicsikkel, el van rendezve minden, ma megölte a tanító nénit. Ezekre az utolsó szavakra mindannyian összeresztünk, de nem volt mit csinálni, nem hátrálhattunk ki a feladat elől, mert Szabó mégiscsak a bajtársunk volt, tartoztunk neki ennyivel. Így aztán aznap az összes órát izgalomban ültük végig, és mindenféle hülyeségeket beszéltünk, ha felszólítottak minket, amire aztán a tanító néni meg is jegyezte, hogy a lányok ma mennyivel okosabbak, mint a fiúk, és hogy igazán példát vehetnénk róluk.

Hardi Ágnes – Kiss Rita: *Anya, ledobod a kulcsot?*, 2012
vegyes technika, 185 × 380 × 380 cm

Végül eljött a tanórák vége, kimentünk az udvarra, és épphogy csak kiértünk, máris körbevettek a kicsik és várták, hogy akkor mondjuk el nekik a tervet, és hogy milyen szerepet kapnak a tanító néni megölésében. Igazi ostromgyűrű volt ez, amiből csak egy erős ember vezethetett volna ki minket, de ez az erős ember most már hazafelé sétált, nyilván szomorúan, de valamiféle várakozással vegyes büszkeséggel is eltelve. A kínos csendet végül Albi törte meg, akinek még mindig be volt kötve a lába és így könnyen beszélt, mert hadirokkantként úgysem vehetett részt a csatában. Azt javasolta, tereljük el a célpont figyelmét valamivel, és amíg mással foglalkozik, az egyikünk lopózzon mögé, és szúrja le. A két kicsit, akik az elterelő hadművelet kellett végrehajtsák, még gyorsan kiválasztottuk, de azt sehogy se tudtuk eldönteni, ki legyen az, aki leszúrja a tanító nénit. Sokáig vitatkoztunk, hogy kő-papír-ollóval vagy futóversennyel döntsünk, de végül az előbbi nyert, amiben meg Gábor veszített. Remegve megfogott hát egy botot, és úgy tűnt, bólint is, hogy kezdhethük, de az is lehet, hogy csak belemeregett a feje a felelőségbe.

A két kicsi elkezdte a színlelt verekedést, és igazán jól csinálták, ha nem lettünk volna mi a nagyobbak, biztosan meg is dicsérjük őket. A tanító néni egyből észlelte a helyzetet, elindult a verekedők felé, mi pedig mindannyian elkezdtünk izzadni, de leginkább Gábor, aki olyan fehér lett, mint az a nyuszi, amit a lányok akkoriban a szünetben rajzolgattak a táblára, és aminek újszerűsége abban rejlett, hogy nem csak körvonalai, hanem kiszínezett tömege is volt. A tanító néni tehát odaért a verekedőkhöz, mi pedig még utoljára biztatóan belenéztünk Gábor szemébe, aki erre megindult, de épp az ellenkező irányba, mint amerre kellett volna. Először azt hittük, hogy nekifutásból akarja csinálni a dolgot, ezért hátrál, és csak akkor jöttünk rá mi helyzet, amikor már az iskolaépület bejáratánál járt, még mindig kezében szorongatva a botot. A tanító néni ekkor már a kicsik nagymono-

lóggal összekötött szétválasztásának a végénél tartott, úgy tűnt tehát, minden veszve, ám ekkor legnagyobb meglepetésünkre Dávidka felkapott egy fadarabot, és vékony hangú, de vitathatatlanul erőteljes csatakiáltással egyszerűen neki-futott a tanító néninek. Az ütközés erejétől a fadarab kiesett a kezéből a tanító nénit alig érintve, Dávidka pedig visszapatant a széles hátról, és hanyatt esett a földre, viszont ezúttal legalább tompította kezeivel a zuhanást.

A tanító néni lassan megfordult, mi pedig halálra vált arccal pislogtunk, hol a földön fekvő hőstre, hol pedig a kifürkészhetetlen arckifejezésű gonoszra. Úgy tűnt, percek telnek el így, mire a tanító néni egyszer csak elkezdett hihetetlenül hangosan nevetni, olyan hangosan, hogy megijedtünk tőle. Teljes megsemmisülés volt.

Másnap annyira szégyelltük magunkat, hogy nem is mertük bevallani Szabónak, mi történt, azt hazudtuk neki, hogy minden simán ment, és hogy nagy csata volt, de végül megöltük a tanító nénit. Persze azért is szégyelltük magunkat, hogy hazudunk neki, de azt mégse mondhattuk el, hogy egyszerűen kinevettek minket. Így álltunk óra előtt az osztályteremnél, amikor megjelent a tanító néni a folyosó elején, élt és virult, kinyitotta a termet, sőt még meg is szólalt, hogy induljunk el befelé. Szabó értetlenkedve nézett hol ránk, hol a tanító nénire, hol pedig Katira, akibe szerelmes volt, igaz, utóbbira nem értetlenkedve akart nézni, csak erre állt be az arckifejezése.

Még le se ültünk, a tanító néni máris elkezdte mesélni a tegnapi összecsapást, hogy a lányok is halljanak róla, és sajnos volt olyan jó mesélő, hogy ők végigkuncogták a sztorit. Majd pedig kijelentette, hogy beszélt az igazgatóval, és a játszótéri háborúknak véget fognak vetni. Szabó itt jelentkezni kezdett, nyilván hogy valami újabb, unokatesóktól tanult, szuper szóval örvendeztesse meg a tanító nénit, és már félúton volt a keze, amikor a tanító néni odáig ért, hogy mennyire büszke rá, hogy okos fiúként viselkedett, és kimaradt a tegnapi

esetből. Ekkor kapott észbe, hogy tényleg ő az egyetlen a fiúk közül, aki nem volt benne a tegnapi bukásban, vagyis ő az egyetlen, akit nem nevetett ki a tanító néni, és nem kuncogtak ki a lányok. Hát csak finoman ránk mosolygott, mi pedig tudtuk, hogy napokig ő lesz az egyedüli közöttünk, aki a teljes megsemmisülés szégyene nélkül sétálhat végig a folyosón.

működési mechanizmus

A várótermekben mindenki lopva néz körül. Ha megnyikordul egy ajtó, megzörren egy kulcs, gyanús szemvillanások kísérik. Nyikorognak a csigolyák is, zörögnek az ízületek. Ki-ki a maga módján hárait. Telefonál, fájdalmat grimaszol, érdeklődik a falakon, asztalokon elhelyezett prospektusokból. Én olvastam, de amint felnéztem, mások tekintetében láttam saját lopott pillantásom.

A terembe lépve bizarr fém és bőr kínzóeszközök szolgálják a test gyógyulását. A szellem nyomorította lélek menthetetlenül beteg. Földön fekszünk. Túl nagy vagyok a kicsi teremben. Régen túl kicsi voltam. Balra felnyújtózunk a lábunkkal, és letesszük. Jobbra felnyújtjuk, és le. Balra fel, és le. Megint jobbra, és letesszük. A röhögés környékez, mint egy hold kering körülöttem, távolodik, közeledik, de akkor eszembe jut, hogy miért vagyok itt. Hogy miért zihálok, mikor az öregek mellett, akiknek még a vetkőzős toll volt a mobilpornó, hang nélkül, alázattal csinálják a gyakorlatokat.

...és ellazítjuk az izmokat. A kínzóeszközök nem kerülnek sorra. Pöttyös labda van, de nem pattog úgy, és nem olyan, mint régen. Pörgetném az ujjamon, eldobnám, belerúgnék, ehelyett nyújtózkodunk, forgunk vele. Tarkónkhoz emeljük hason fekve, végiggurul a hátunkon, a derekunknál elkapjuk. Mindenkinek sikerül. Kis játékosság, kis mosoly, a linóleum nyekergése. Öltözködés, sietős léptek a lépcsőn, némán, mint a lány a vetkőzős tollban.

vetemedés

Mégis minden hibánkra van példa.
Hogyne lenne, mikor a szemétszelekcióval
együtt jár a másik ignorálása is.
Még csak alkalmanként fordul elő,
hogy nincs miért egymáshoz szólni,
de öreg lakótelepiként elég korán
ráakadtam a távirányítóra.
Olykor meg is lep a csend, mintha csak
ráültem volna a kapcsolóra, de még inkább,
ha hiába hangosítalak.
Amit megtanulnom nem engedtem
magamnak soha, hogy az ebéd elkészítése,
vagy legyen inkább a vacsora,
a vers, az elfogadás, a hónapok vagy egy év,
mint a takarítás, és nem egy gondolat.
Ahogy átpakolom a kulcsomat mindig máshova,
amíg megleli a helyét, és rászánjam magam
alátétet venni az ajtózsanárra,
hogy ne szoruljon, mert csak indulatot kelt,
ha marasztal , mikor én is inkább maradnék.

Hardi Ágnes: *Siló*, 2014
horganylemez, beton, 46 × 29 × 40 cm

Az első napon

Löttyedt keménységű labda pattogott a járdán. A kisfiú be-
lerúgott, de a szél félrelökte. Az apuka gyorsan utánaugrott,
nehogy kiguruljon az úttestre. Egy szakállas csöves ácsor-
gott mellettük. Ujjai között cigit, kezében egy kis üveg vod-
kát szorongatott. A slukk-korty szabályt csak akkor szegte
meg, mikor ráfeledkezett a kisfiú esetlen rúgásaira. Pár pil-
lanatra elmerengett, tekintetéből ítélve valami nosztalgikus
emléken. A szemben lévő kisboltban a presszós nő lefőzött
egy újabb adag kávét, és a füttyülve menekülő meleg levegő
lassan felgőzölte a hajnali dermedt hűvös levegőt.

Kidüllesztett mellkas közeledett jobboldalról. Habiszti
egy csávó volt, a végtagjai úgy lengtek, mintha a szél fúj-
ná őket. A kisfiú nagyot lendített a lábán, de a labda csak
lomhán engedelmeskedett. Az ácsorgó férfi széles vigyorral
nyugtázta, füst szivárgott ki a még megmaradt fogai közül.
A csávó, amikor át akart gázolni az apa és a fiú között, pont
letaposta a sarkával a levegőbe emelkedő labdát. A fáradt
gumi rögtön megadta magát. A kisfiú megszeppenve tátot-
ta el a száját, a csávó megilletődötten fordult meg, látta az
összecsucoló labdát, ijedtében hátrálni kezdett, miközben az
apából igazi szülő lett, és ráripakodott, hogy jöjjön csak kö-
zelebb.

A közeli autókijáratnál a kiguruló teherautó sofőrje a me-
netlevelet kereste. Épp könyékig turkált a kesztyűtartóban,
mikor lecsúszott a lába a kuplungról. A kocsi meglódult,
szinte felöklelte a hátráló csávót. A teste egy pillanatra meg-
emelkedett, majd a járdán csuklott össze. A vezető késve fé-
kezett. Mire fel tudott nézni, már csak egy szétterült felsőtes-
tet lehetett látni szép, fekete bőrkabátban. Egy-két pillanatra
minden lelassult, vagy talán meg is állt. A pincékből előbújó
kurvákra, a felébredéstől megfáradt munkavállalókra, a ka-

pualjakban rekedt kukák mögül kileső gyerekekre, a közeli zöldségesnél a rendszeretből, körömollóval megbarnult szőlőszemeket kivagdosó öregasszonyra csak ezután hatott az élettelen test mágnességé.

A szakállas ácsorgó rutinosan távolabb oldalgott. Az apa kézen fogva húzta el fiát, hogy minél kevesebben hallják, amint hangosan kérdezte, vajon az Istenkének ennyire fontos volt az ő labdája. Eközben többen különböző 100-as számokon vitatkoztak, hogy melyiket is kellene hívni. Mások a fekvő férfit szölongatták anélkül, hogy tudták volna, hogyan is nevezzék. A mentő olyan hangosan érkezett, akár egy újszülött. Hevesen nyitották, zárták az ajtókat, majd az új műszerekért újra kinyitották és zárták vissza a kocsit. Sziszifuszi küzdelem lett volna szétoszlatni az összesereglett tömeget, ehelyett egyszerűen akkora pokrócot terítettek az elhunytra, ami eltüntette a látványosságot: a halált megállapították, a mentőautóból pedig most senki nem lopott ki semmit.

Újra vásárlók jelentek meg a pénztáraknál, a gyalogosok megszaporozták lépteiket. Csak a szakállas csöves várt rendületlenül a túloldalon arra, hogy a kávéját megkapja.

A mentősök elfoglalták szokásos pozíciójukat. Az egyik állt, a másik támaszkodott. A fiatalabb cigizett, míg az idősebb a telefonját nyomkodta, miközben valaki bemászott a kocsi alá hátulról, ahol az autó feneke még az udvarban volt. Schwarci, így hívatta magát, a teherkocsi alá settenkedett, felkúszott az áldozatig. Ott az alvából áradó meleg már baromira égette a hátát. A takaró alá érve a testtel egy vonalba igazította a karokat. A kabát alját és az ujjakat húzva leszedte a vágott ruhadarabot az áldozatról. Visszakúszott a kocsi végéhez, és mihelyt magára vette a bőrkabátot, már nem is érezte a kocsi forróságát a hátán. Az udvarban már magabiztosan sétálgatott, és mászott át az udvarra néző ház palatetején, majd bekúszott a mellette lévő lakóház tűzfalára vágott ablakon. Eközben a mentősök felváltva hergelték és nyugtatták egymást.

- Hol vannak már a kerületiek?
- Mindenkit a háztűzhöz rendelték.
- Az Isten bassza meg! Akkor meddig fogunk itt állni?
- Nem mindegy? Nekünk úgyis meg kell várni a városiakat. Ha kampó van, tudod, hogy ők az illetékesek. Gyújts inkább rá!
- Le akarok szokni.
- Azért vettél ilyen szupertelefont?
- Röhögni fogsz, de a havi részleteit a cigipénzemből fizetem.

***

A balesettől három háztömbre egy második emeleti lakásban egyre hangosabban vitatkozott két férfi.

– A faszért nem veszi fel azt a kurva telefont. Há' ott kell legyen nála.

– Csak nem hallja, tesó. Ne feszülj!

– Hát! A belső zsebébe tettem testvérem, éppen oda, baszod, ahova az anyagot bevarrtad. Ha lélegzik az a fasz, muszáj hallania neki, ha valami bizsereg a szívénel. Mi a fasz? Há' mentős kiütőt kellett volna a telefonhoz kötni?

– Várjá' már! Csörgetem ezt a kis patkányt!

– Mit nézel így? Ne fehéredj, nem vagy te vakolat! Mondjad már, mi van?

– Ki van, bassza meg, kapcsolva! Nem elérhető...

– Mi az, hogy nem elérhető? Ez nem egy tárcsázós szar, nem vághatta el a vezetékét! Full naftán volt az aksi... Annyira nem lehetett hülye, hogy kikapcsolja. Annyira nem lehet láccsó ez a kis csiribiri hülyegyerek!

– Biztos, hogy nem! Ezt én mondom neked, ez olyat nem... ez egy kis fospisztoly, de nem baszna át! Há' annyi anyag van nála, amivel ha megpattan, akkor saját bőréből csinálnának a górénak új kabátot.

– De belőlünk, is te nagyon hülye! Mer' majd a góré elhisi a két szép segglukunknak, hogy nem voltunk benne, és

nem fogja a miénkbe rakatni egy óriás oláh kannak a vésőjét.

– Lemegyek, bazdmeg! Lemegyek most, megnézem, hát-ha csak belefutott egy pofonba.

– Szerinted én meg itt maradok, mint az aggódó mutter, aki a gittet tapossa?! Megyek veled, bazdmeg, nem fogok itt hesszelni.

***

Két utcával arrébb, a leégett háznál gyülekeztek a kerületi hatósági személyek, így a városi rendőrök várható többszáma helyett összesen egy egész rendőr érkezett meg. Az életvédelmi osztály nyomozójának egy vécélánra erősített bőrlapon fityegett a jelvénye, amit a pocakja kissé megemelt. A körülötte álló mentősök rosszálló hunyorgással honorálták, hogy még volt ideje megebédelni a helyszínre érkezés előtt.

A három háztömbbel arrébb lévő épületből két férfi lépett ki. A baleset helyszínén megálltak. Ugyanolyan megkopott márkás melegítőben voltak. Az egyik rendkívül szőrös, a másik viszont csupaszabb, így az utóbbi kényelmesen hordhatott cipzáros pulóvert, amit anélkül tudott lehúzni, hogy a szakála a mellszőrével összeakadt volna. A szőrösebb belebújós változatot hordott, aminek még a kapucniját is félig a fején hagyta.

A bűnügyi technikusok észrevétlenül érkeztek meg, a délelőtti forgalom el is nyomta a fényképezőgépek kattogását. A mentősök fellebbentették a báméskodók elterelésére szabálytalanul rendszeresített pokrócot. Ide általában a nyomort dokumentálni jönnek fotózni, annak speciális esetének tudták be az elhaladó környékbeli lakosok ezt az alkalmat is. A mentősök a negatívba beleégett testkép elkészülte után eljutottak oda, hogy felemeljék a testet a földről. Az egyikük elnyomta a cigarettáját, hogy kiemelje az áldozat lábait az autó alól, akkor szólt oda a másiknak, aki még nem akarta lezárni az üzenetváltását az új barát-

Hardi Ágnes: *Lépcső I.*, 2012
horganylemez, fa, 35 × 21,5 × 6,5 cm

nőjével. Egy-két percig vitakoztak, vajon volt-e a testen kabát, és ha igen... A két mentős rájött, nem is az a kérdés, hogy miként került le a férfiről, hanem ők miként fogják a hanyagság szót kikerülve ezt elmagyarázni a nyomozóhatóság számára. A szőrösebb férfi a beszélgetést hallgatva lehúzta a kapucnit a fejéről, de továbbra is nehezen vette a levegőt. A két sportruhás benézett az udvarba, amit azóta elárasztottak a szállítmányozó cég munkatársai. A két melegítőben izzadó fickónak egyre gyorsabban pattogott a szembogara, miközben a mentősök egyre biztosabbak lettek, hogy a kabát kérdését nem kell feszegetni, hiszen a képeken sincs rajta. A pocakos rendőrt sem akarták megzavarni a telefonálásban, ha már úgylis az utca túloldalán egy kávéra vár.

A szőrös férfi a szomszédos gangos ház udvarán megállt. Felnézett az emeleti folyosókra. A csupaszabb egy kertészke-dő asszonyt kérdezgetett. Az idős özvegyasszony az egykori porolórúdra felfuttatott, a feltört betonból előbukó virágos növényét öntözte. Határozottan látott valakit erre futni. Egy második emeleti korlátnál támaszkodó középkorú férfi, aki a kerületi tüdőszűrőket összevonó rendelet miatt munkaidejében tudott dohányozni, az erkélyén látott egy kisgyereket, akin szép, de túl nagy bőrkabát lógott. A törvény szerint ki nem rúgható férfi fizetése meghatározott százalékaért állhatott ott, és láthatta, hogy a kissrác az első emelet nyolcas ajtón ment be.

A két melegítőruhás férfi szinte már az előszobában kopogtatott, olyan elkeseredetten nyikorogtak a bejárati ajtó eresztékei. A kémlelőnyíláson fény szűrődött át. Emiatt még dübörgőbb lett a kopogtatásuk, így hiába mondta remegő hangon az idős asszony, hogy itt nem laknak cigányok, és nem is látják őket szívesen. A két férfi ezt csak sokadjára hallotta meg, amikor már édesanyjuktól a testszagukig bezárólag minden szóba került. A szőrös férfi felemlegette a tejfehér magyarak minden balfaszágát, de ezt mintha már úgylis

tudná, gyorsan el is unta. Inkább berúgta az ajtót. A második emeleti folyosón dohányzó férfi elpöccintette a cigarettáját, és visszasomfordált a lakásába.

A lakás előtere egy hosszú, szűk folyosó volt. Belépve a két férfi vállal levert egy-két beüvegezett családi fotót. A szőrösebbik a könnyen átlátható, apró konyhát úgy ellenőrizte, hogy felrántotta a közepén lévő asztalt, és hagyta, hadd boruljon rá a tűzhelyre. A csupaszabb a fürdőszobában leszakította a fregolit, a sok száradó törülköző és ruha zavaró látványa nélkül egyértelművé vált, hogy a besárgult, megbarnult csempék szépen harmonizálnak a plafonon terjedő penésszel.

A nagyszoba linóleumán egy kisfiú ült törökülésben. Schwarcit bámulta, aki próbált úgy verekedni a bőrkabátban, ahogy a tévében látható akciófilm hőse. A szőrösebb gondolkodás nélkül levágott neki egy pofont. Schwarci feje a radiátor rozsdás élének vágódott. Az idős asszonyt az unokája mellé parancsolta a csupaszabb férfi, míg a szőrösebbik megragadta a kabát nyakát. A Brando feliratú címkét betakarta az óriási marka. Egy mozdulattal rántotta le a gyerekről a kabátot.

A két férfi nem várta meg, amíg bárki a lakásban elsírja magát. Távozásuk után az idős asszony a vérző fejű gyereket a lábával lökdöste ki a lakásból, minden egyes rúgásszerű mozdulathoz erőt adott a szétbarmolt lakás látványa.

A gangos udvarház folyosóján körbefutó korlát kovácsoltvas indamintázataiba kapaszkodott Schwarci. Lassan húzta magát előre a lépcsőig. A ház előtt, a levelesládák alatt szétszórt reklámanyagokra heveredett rá. Forgatta a fejét, csekkolta a szemét, a nyaka működését. Ráfeledkezett a szemben méltatlankodó hajléktalanra, aki még mindig csak akkor lett volna hajlandó átmenni az utca túloldalára, ha a lámpa végre zöldre vált.

Schwarci bizonytalan léptekkel indult a zebrához. Át akart jutni a másik oldalra, hogy valamelyik spanját lehúzza

egy jéghideg kólára. Megszédült megint, rátenyerelt arra a műanyag jelzőgombra, ami a lámpaoszlopba észrevétlenül beleolvadt. Még ki se tisztult a feje a legújabb hányingerrel gazdagodó szédülésből, amikor a lámpa végre zöldre váltott. A hajléktalan az egész utcát betöltő kacajjal sétált át a zebrán, kabarészínészi képességeket is megcsillantó módon még sasszézott is egyet a záróvonalon. A járdaszélen Schwarci karját megragadta, kézfogást imitálva jó alaposan megrázta. A fiú minden erejét elvesztette, és a lámpaoszlopnak vetett háttal csúszott le a földre. Úgy ült ott, ahogy reggel a hajléktalan.

Ez volt az első nap, hogy bőrkabát volt rajta, mert eddig csak filmszínészeken látott ilyet. Ez volt az első alkalom, hogy ilyen erővel megütötték. Kocsmák vagy éjjel-nappali boltok előtt tapasztalt hasonlót, a kerületi keménykötésűek közötti összetűzések alkalmával. Nem beszélve arról, hogy ez volt az első alkalom, hogy valaki kezét fogott vele. Úgy hitte, a pacsizással szemben ilyet csak akkor csinálnak a felnőttek, ha valaki igazán kiérdemelte.

Telefonkönyv

In memoriam Hankiss Elemér

Szaporodik mobilomban a halottak száma:
apám, barátom, mesterem,
közeli rokonok, távoli ismerősök,
egykor meghitt vagy csak tervezett
találkozások, beszélgetések
emléke, ígérete.

Akárkit keresek, mind gyakrabban őket
találom – fáj, mégis megnyugtató
látni, hogy voltak, vannak. Kitorölni
nem volna szívem, végképp úgysem lehet.
Jöjjön inkább – ezt akarták ők is –
az új nemzedék, ők javítsanak
a folyton romló arányokon,
írják be magukat a könyvbe, alakítsák
a befejezetlen emberi rendet.

Járkálj csak

Lépéseid súlya alatt, talpad nyomán
rendre beomlik az út, akár a tárna,
és ha rohansz, csak annál sebesebben.
Lassíts. Járkálj csak könnyedén, mint Jézus
képe a feszített víztükör lapján.

Exkluzív

Van fizetésem, vehetek végre új
postaládazárat és velúr impregnálót:
a védettség luxuskellékeit.
Többé nem éhenkórász alanyi
költő leszek, lelki hajléktalan,
huzatos kapualj mélyén átázott,
ingyen szórólap, hanem strapabíró,
vízhatlan és pászentes lábbeli,
privát, zárt postaláda, akihez
nem jár több két kulcsnál, továbbiak
igény szerint szaküzletben felárért
másolhatók. Van fizetésem – slussz, passz.

miközben nekem is

(pink floyd: atom heart mother)

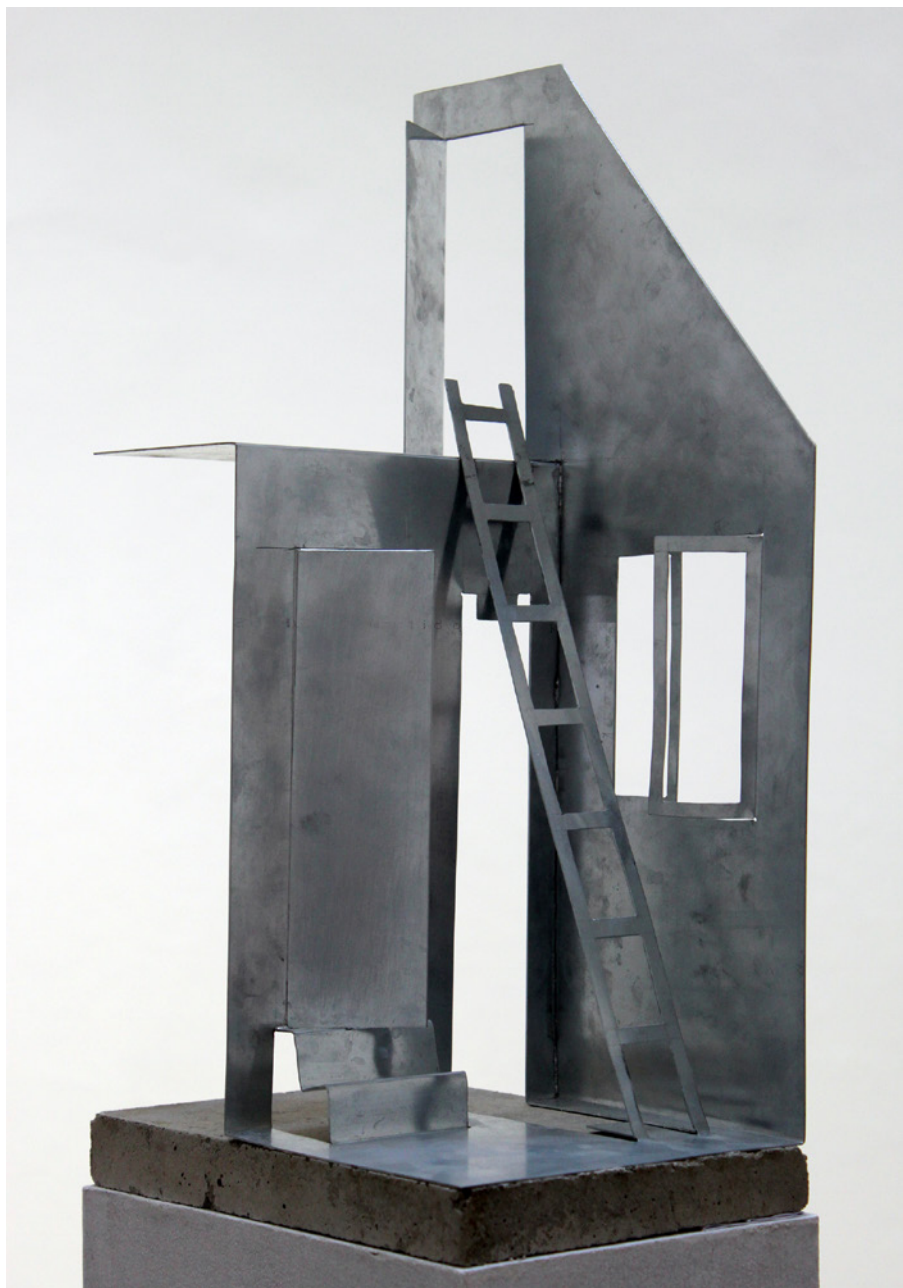
*tisztelet
bertók lászlónak,
csorba győzőnek,
csordás gábornak,
meliorisz bélának*

miközben egy az egyhez
elképzelem újra a várost,
meg kellene írnom nekem is egy
pontos verset az alkonyatról.
narancsok, lilák villódzása.
a szent istván téren a
bokrok, mint robbanás után
kővémeredt bombák.
és a csobogásról régi
emlék. nikkelfény siklik
a barátság-szökőkút
közelében parkoló autókon.

még egy utolsó séta

(pál utcai fiúk: első dal)

tizenöt-húsz perc gyalog egymástól a két lakás,
amelyekben már egyikünk sem lakik.
nem is beszélünk már jó ideje:
egyszer csak kiderült, hogy elfogyott minden közös.
kinyíltunk, mint egy olló.
először te mentél el, üres volt a város,
mert csupa ismeretlen lehetőséggel teli.
aztán elköltöztem én is.
kiderült, egymásnak mégiscsak inverzei vagyunk.
mára az útvonalnak csak az emléke maradt
kettőnk között a legkisebb távolság.

Hardi Ágnes: *Cím nélkül*, 2012
horganylemez, beton, 42 × 22 × 15 cm

Dal a vízilovakról

A kolinak, ahol élek

Amikor először találkoztunk, még nem szóltunk egymáshoz. Csak ültünk egymás mellett a padon, és néztük a csillagokat. A feneketlen tó ökoszisztémáján gondolkoztál, hogy milyen szépen megfér az a sok különféle állat egymás mellett. Én a csillagokat bámultam, és nagyon olyan voltam, mint egy bölcsész, akinek a múzsája még csak fél órája szállt fel a 908-asra. Megfogadtam, hogy legközelebb hozok bort.

Pár nap múlva ismét összefutottunk. Túl szűk volt a lépcső, hogy kikerüljünk egymást. Te mentél volna vacsizni, mert hosszú volt a napod, de én már ettem, és teli hassal mindig szívesen filozofálok. Folytattam a gondolatmeneted, amit a múltkor elkezdted. Előadtam az apám teremtéseméletét. Tudniillik, hogy Isten a hatodik nap kezdetén reggel még egészen frissnek és kreatívnak érezte magát, ezért elkezdett macerásabb állatokat csinálni. Így lett a zsiráf, vagy a kenguru. Aztán úgy dél felé rájött, hogy ebben a tempóban nem készül el estére, ezért sablonok alapján kezdett el dolgozni. Ekkor készültek például a macskafélék is. Estére pedig már nagyon kezdett kiszaladni az időből, meg aztán fáradt és nyűgös is volt már, ezért elkezdett egyszerű pacákat dobni az alapra. És ebben a befejező fázisban születtek az olyan szerencsétlen állatok, mint a víziló. Jó, mi? Tettted az érdeklődést, de közben kerested a rést, hogy elindulj a konyha felé, de az egyetem alatt elhíztam. Én pedig magammal voltam elfoglalva. Jót beszélgettünk.

Hétfőn pedig hasmenésed volt, ezért befoglaltad a kis WC-t. Majdnem fél órát vártam az ajtó előtt a folyosón, mert a kis fürdőben jobb zuhanyozni, nagyobb a víznyomás. Végül kijöttél, és láttam, hogy nehezen indult a hét. Nem tudtam

szó nélkül hagyni a dolgot, és úgy, ahogy voltam, egy szál törülközőben a folyosón, megpróbáltalak beavatni az irodalmi hermeneutika alapelveibe. Merthogy mindenki másképp érzékeli a dolgokat, és például tök érdekes, hogy hogyan fordult meg a művészeti alkotásokhoz való viszonyunk az elmúlt évszázadban. Elmeséltem még az avantgárdvers-projektet is, amit S. Á.-val csináltunk. Igazából meg kellett volna csinálni nagyobb léptékben is, mondjuk a Deák téren, vagy a Széll Kálmánon, vagy én legszívesebben az Állatkertben csinálnám, a kerek medencénél, ott mindig nagy a tömeg. A múltkor azt is kitaláltam, hogyan lehet pl. e-mailben megcsinálni a performanszt. Kár, hogy abbahagytuk, azóta S. Á.-val se találkoztam. A költészetről egyébként elég markáns véleményed volt, gondolom, te is írsz verseket. Igazából nem is gond, hogy így összefutottunk, legalább ismét megnyílhattam valakinek, és a WC is kiszellőzött azalatt.

Aztán egy este mindketten felmentünk a kápolnába. Én olvastam. Nézd a behemótot! Te leültél mellém. Nézd, micsoda erő van az ágyékában, és lásd, mily erősek a hasizmai! Nem voltál beszédes kedvedben. Máson merengtél. Kifeszíti farkát, mintha cédrus volna, combjának inai egymásba fonódnak. Azt mondtad, a világ hebehurgya. Elég hülye szó, de értettem, hogy mit jelent. A hegyek környékétől eltiltották, s minden vadtól, amely ott úzi játékát. Megkérdeztem, milyen napod volt, azt mondtad, egész jó. Nem fél, ha a folyó erősen megárad, nyugodtan ömölhet szájába a Jordán. Ebben maradtunk.

Másnap reggel pedig felmentél hozzá, és elvetted feleségül.

Blok

		2013.10.19.
diacetil-morfin	20 db	2.600.000
(C ₂₁ H ₂₃ NO ₅) 10g		
TE3LAG tip.	10 db	8.000.000
vallrol indithato raketa		
Uranium, 10 kg	15 db	20.050.000
Bebipanda szemfog	5 db	1.500.400
Lucy	1 db	2.400.000
Alma	1 db	54
Vegosszeg:		39.550.454

Koszonjuk a vasarlast

Hardi Ágnes: *Welcome*, 2014
horganylemez, beton, hullámkarton, változó méret

Vasárnapi ebéd

Reggel még tojt egy tojást, majd kapirgálni kezdett. És egy perc múlva kezdetét vette a nagy és elkerülhetetlen folyamat:

Kezdetben volt a leves, és a leves a tyúokban volt. Ő volt a leves. Benne volt kezdetben a leves. Így lett az éhesnek enyhülés, mely az éhséget enyhíti, de a válogatósok nem fogadták be.

Megjelent tehát egy asszony, akit a gazda küldött, és megkopasztotta, majd megfőzte. Az asszony ugyanis azért jött, hogy megfőzze a levest, és hogy mindenki jóllakjon általa. Nem ő volt a leves, de neki kellett a levest megfőznie.

A tyúk volt viszont az igazi leves, amely betölti az éhezőt: őt főzték meg. Az ebéd része volt, és ez az ebéd általa lett azzá, ami, de a válogatósok nem fogadták be őt. Az éheseknek, akik befogadták, éhségüket enyhítette, és betöltötte őket.

A tyúk ugyanis le vessé lett, az ebéd részévé vált, és látuk az éhezőket, akiknek az éhségét enyhíti, és betölti őket javával teljes lényegében. Az asszony bizonyosságot is tett róla, és azt hirdette: „Ő volt az, akiről megmondottam: Jól megfőzöm, és még ma feltáloalom. Egyétek hát, és teljetek el vele, mert őutána nem jön semmi.” Valamennyiünknek tehát vele kellett éhségünket enyhíteni. Mert a recept az asszony dédöreganyja által adatott, de az éhség enyhülése és a betöltés a tyúkból készült leves által adatik. Magát a tyúkot soha senki nem látta: a leves, ami benne volt, az jelentette meg őt.

Megettük hát. Jó volt.

Keringő

1.

Amikor Laci bácsi meghalt, sokan voltak körülötte. Még a sógornője lánya is le tudott jönni az ország másik végéből, és hozta a családját is. Fogták Laci bátyja kezét az ágyánál, és amikor végleg elment, éjszaka virrasztottak, másnap pedig összeült a kupaktanács. Meg kellett ugyanis beszélni, hogy hol nyugodjon szegény Laci. Mert van egy nagy, családi sírtömb, ott még lenne hely is, de hát a Katikáék (Laci bácsi harmad-unokatestvére) életébe se igen állhatták szegény Lacit, s bár nekik máshol van hely előkészítve, mégsem lehet azt elvárni, hogy halottak napján egy olyan sírra is tegyenek mécseset, ahol nekik nem kedves ember nyugszik. Az is lehet, hogy oda már egyáltalán el se mennének, pedig szegény Julcsa néne, de szerette őket mindig. Lenne még valami hely a szülőfalujában, az édesapja mellett, de azt a kilencvenhárom éves dédike megvétózta, mivel, bár nyáron igen fürgén mozog még a kertbe, a férje mellé azért ő akar befeküdni. A harmadik lehetőség az urnás temetés, van is még szabad hely az altemplomban.

A családi nagytanács hat órán át ülésezett. Minden érvet megvitattak. Végül az urnát választották. Egyrészt a meglévő sírhelyekben, ahova a halott kötődött, azokban tényleg nem volt már hely, idegenhez meg mégse dobhatják be, újat bérelni meg azért nem kéne, mert így is öt temetőt kell körbejárni minden áldott mindszentekkor, még egyet már nem bír az ember. Másrészt azért az is olyan megnyugtató gondolat, hogy megszentelt földben fog nyugodni, és minden vasárnap fölötte zeng majd a Kyrie, az Agnus Dei, de még a Hozsanna is. Végül pedig koporsót is nehéz lenne találni, mert, hát mit szépítsük, szegény Laci jól megtermett, derék ember volt (több mint 140 kiló), hát igen erős koporsót kéne neki ácsolatni, mert hát

mégse venné jól magát, ha a ravataltól a sír felé egyszer csak beszakadna a koporsó alja, a szegény Laci meg kiesne.

2.

Másnap reggel Julika néni felvette azt a szép, fekete gyász-uniformist, és elment a paphoz urnahelyet foglalni. A dolog egészen egyszerűen ment, mivel a felek amúgy is igen jóban vannak egymással, szombati csirkevágásoknál ugyanis Julika néni rendszeresen visz egyet elkészítve a papnak, akinek nincs felesége, meg aztán szereti is Julika néniék csirkéét, mert azok nem táposak, úgyhogy bírja őket a gyomra. Másfelől az urnás temetkezés se nagyon népszerű a vidéken, az emberek kicsit félnek attól, hogy a krematórium után hogy is lesz a testnek feltámadása, de hát csak megoldja valahogy azt is az Isten. Akit errefelé elégetnek, azt bizony sokszor hazaviszik, és felteszik a polcra, vagy úgy hurcolják mindenfelé, hogy még halálában se lehessen nyugta szegénynek. Meg aztán Julika néniék se voltak nagy igényei, nem mint ha olyan sok mindenből lehetett volna választani. Azt kérte egyedül, hogy a Laci helye valahol fent legyen.

– És mégis miért, Julika néni? – csodálkozott az atya, mivel tudta, hogy a család, és főleg annak temetőbe járó tagjai nem olyan magas emberek, nekik létrát kell lesz hozni, hogy oda felérjenek.

– Tudja, atya, a Feri mondta, hogy a vízvezetékcsövek akkor alatta futnak, és ha csőtörés van, a fenti helyeket mossa el a víz utolszor. Szegény Lacim pedig – morzsolt el egy könnycseppet a szeme sarkában a jámbor özvegyasszony –, ő, Isten nyugossa, életébe se nagyon állhatta a vizet, tetszik tudni, és még gyerekként se volt valami híres úszó.

3.

A temetés szépen lezajlott aztán. A pap gyönyörűen beszélt, és röviden, hisz nem kell azt túlcifrázni, a kántor is szépen énekelt, mindenki könnyekig meghatódott. A család egye-

dül a krematóriumban nem akarta végignézni, hogy szegény Laci bácsit hogyan égetik el, na nem mintha nem bírnák halott szerettük látványát, de azt mondják, hogy ha nem kötözik le erősen, hát a test egyszer csak felül a kemencében. Valami izmok húzódnak össze ilyenkor a melegtől.

November

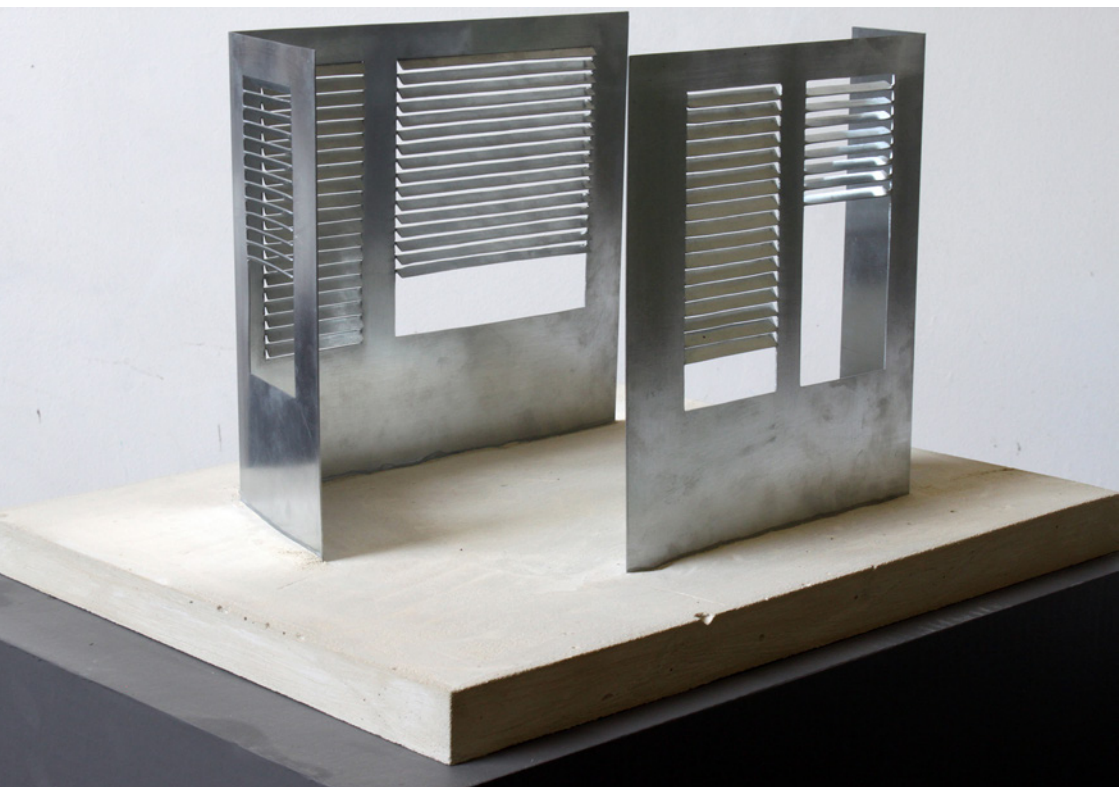
Ősz van. Borongós idő.

Az égen úszó felhők egyszerre felszakadnak. Esni kezd. Esni és zuhogni.

Ő is, ezernyi kis társával együtt, leveti magát a magasból. Célba veszi a macskakövet. Vagy a betonjárdát. Vagy egyszerűen az autótutat. Teljesen mindegy. Majd csak földet ér valahol. Egy híres nagyváros főterén, egy neves hotel szecessziós tetőszerkezetén, elmerül a védett természeti értékek alatti pocsolyák sarában, esetleg fennakad a méteres fenyőóriások csúcán vagy a hazafelé siető csinos nők nyitott esernyővásznán. Onnan pedig szép halkán lepereg, földet érve pedig szétloccsan – nagyrészt vízből álló – teste. Elfolyik a csatornába. Ezernyi kis társával együtt.

Ugrás előtt azonban elkiáltja magát. Még egyszer. Utoljára.

– Szeretlek, Klára!

Hardi Ágnes: *Reluxa*, 2013
horganylemez, beton, 23 × 40 × 32 cm

Sztálin–epigramma

Úgy élünk itt, hogy nincs lábunk alatt gyökérzet,
Szavaink néhány lépésre sem érnek,
És hogyha jut beszélni negyedóra –
Témánk egyedül a Kreml Hegylakója...

Ujjai húsos-vastag földi férgnek,
Igéi mázsás súlyú, biztos érvek.
Ha sűrű csótánybajsza földerül,
A csizmaszára fényesen hevül.

Körében kurtanyakú tábornoki horda,
Játékát, a kisembert, szolgálatra fogta.
Van, aki fütyül, jajgat, van, ki nyávog,
Ő mennydörög, vagy csak piszkálja a világot.

Mint patkót, úgy kovácsol rendeleteket –
Mások ágyékát, homlokát, szemét célozva meg;
A meghívókat – kivégzésre küldi szét,
Mellkasa széles, mert ő annyira oszét.

A fordítás a Vígyszínház A Mester és Margarita című előadásában szerepel.

Térey János fordítása

A kékszakállú herceg bádogvárosa

Hardi Ágnes szobrairól

Hidegség; otthontalanság; elvágólagos, csupasz rend; sterilitás – ezek a szavak csikorognak a fejemben, mialatt Hardi Ágnes szobrainak derékszögekben összefutó élein siklik végig a szemem. De hiába társulnak a horganylemezből készített művekhez olyan fogalmak, amelyek a női princípiumhoz társított értékek szöges ellentétei, mégis nőművészek alkotásai kíváncznak párhuzamba velük. Ráadásul ezek az asszociációk egészen szorosak, és a formai hasonlóság is kiköveteli őket azon a közös atmoszférán túl, amelyben „*összekocannak a molekulák*”. A párhuzamok közé tartozik Ország Lili második *Nagy fala*, amely mintha Hardi *Silója* lenne sárgásbarnára átmázolva, és annak tövében, a puszta betonon futna reménytelenül a mákszemnyi üldözött. Még inkább szembezőkő a rokonság Schaár Erzsébet szobrászatával. Az ajtókkal és ablakokkal megnyitott falrészletei

egyenesen az előképei Hardi lakatlan enteriőrjeinek, s az egyetlen alkalommal, amikor – az alkotótárs, Kiss Rita nyomására – a szobrász emberábrázolásra adta a fejét, az elkészült gyermekfigurák szintén kísértetiesen hasonlítottak Schaár hieratikus gipszasszonyaira. Akár a lányok az anyjukra. A kortársak közül Zsemlye Ildikó szintén pengével darabolt plasztikájának van a leginkább helye ezen a rövid listán. Zsemlye *Bronzvárosának* Hardi bádogvedutái a testvértelepülései; hórihorgas, négyszögletes posztamensei és kérlelhetetlen metszetekre szeletelt kompozíciói bevallottan hatottak a friss Derkovits-öszöndíjas szobrász alkotásmódjára.

Korántsem hízelgés vagy modoros művészettörténészieskedés hozzákapcsolni az induló szobrászt a 20. századi magyar művészet nőalkotóinak vonulatához. Elég csupán néhány percet szánni a műveire, és ez a folytonosság – különösen az őket burkoló sűrű melankólia miatt – igazolódni fog. Természetesen Hardi szobrászatát sem magyarázzák meg a művészettörténeti kapcsolódásai, legfeljebb könnyebben megközelíthetővé teszik. Az alkotásai – önkéntelen módon – élesebben

tükrözik az előtte járók művészetét, mint amennyire közvetlenül inspirálódnak abból. A szobrait ugyanis túlnyomórészt nem a kánon, hanem személyes benyomások: gyerekkori emlékek, kinőhetetlen fóbiák, filmélmények és az ezekből desztillált álmok ihletik.

Hardi Ágnes nem kőfaragó, sóf, kőhöz a legritkább esetben nyúl, a szobrászata mégis monolitikus. Monolitikus abban az értelemben, hogy mind az anyaghasználata, mind a formanyelve, mind az utóbbiak révén létrehozott művek atmoszférája egységes. A szobrai egy lazán körülhatárolható téma szigorúan körülhatárolt eszközökkel létrehozott variációi. Ennek a központi témának tekinthető az az *unheimlich*, sokszor depresszív hangulatvilág, amely állandó kísérője a munkáinak. Pontosabb azonban úgy fogalmazni, hogy a téma ugyanaz a város. Az a betonból és bádogból épülő fantomváros, amelynek a művész hol a lakótelepeit, hol a tetőit, hol egy-egy lépcsőházát, hol pedig a puszta csatornanyílásait formálja meg. Ugyanis Hardi Ágnes minden műve építészeti tér. Ő maga nem építész, hanem modellező, aki a

fizikai valójukban vagy a filmvászonon látott helyeket konstruálja újra kicsinyített és redukált formában, hogy a lassan terjeszkedő, fojtogató légkörű fantomvároshoz építse hozzá azokat.

Legfontosabb anyaga az egyik legfémesebb küllemű fém, a horgany, amely elválaszthatatlan a Hardi-művek hideg és metsző esztétikumának összetevőitől. A matt fényű cinkfelületek – a hamuszín betonnal együtt – kipurgált kompozíciókat alkotnak, és kellemetlenül hűvös alagsori folyosókat idéznek fel. A szobrász a horganyt pengevékony bádoglemezek formájában veszi a kezébe, majd hajtogatja vagy metszi azokat. A soha nem gömbölyödő, fenyegetően hegyes sarkokra szabdalt alapmateriája olyan, mint az egyszerű papírlap, amelynek éle mentén váratlanul serken ki a vér az olvasó ujjá begyéből. Hardi horganylemezeit nem is kell feltétlenül érinteni, elég tüzetesebben megnézni őket, és már-már közvetlenül érezhetjük az élességüket. Szinte féltő, hogy a szem egy óvatlanabb pillantással megsebesítheti magát. A pengékre azonban nem csak emiatt asszociálhatunk. Hiszen mintha a kompo-

ziciókat is egy nagyobb egészből szeltek volna ki, s az így létrejött lemezek és szorongással teli térhasábok felületét a következő lépésben ugyanazokkal a pengékkel borotválták volna simára.

A fémesség és az élesség mellett ez utóbbi, vagyis a lecsontozottság szintén a Hardi Ágnes munkáit nézve kibontakozó, nyugtalanító érzékiség sarkalatos jellemvonása. A szobrász a képzőművészeti tanulmányainak kezdete óta törekszik a radikális redukcióra, s a borotvája valóban kérlelhetetlen. Óbudai műtermében az épületek ornamenteit annál is súlyosabb bűnként tartják számon, mint egy századdal ezelőtt Adolf Loos bécsi tervezőirodájában, abban az irodában, ahol – minden funkcionalistát és panelháztervezőt megelőzve – elsőként töröltek le a változtatás nélkül minden dísz egy ház homlokzatáról. Hardi ugyanis nem pusztán a szükségesre szorítkozik, még azt is megtizedeli. Az alapidomokon, tehát a falakon felül mindössze nyílásokat – ajtókat, ablakokat, kéményeket, csatornalyukakat –, illetve lépcsőket, létrákat tűr meg a tereiben. A lemeztelenített falak közül azonban így is az emberek

hiányoznak a leginkább, mert – mint a szobrász rámutatott – az árválkodó létrák, kongó lépcsőházak és üres ablakok mind használati céllal rendelkező terek és térrészletek, amelyek szomjazzák a használóikat, az embereket, akik számára építették és készítettek ezeket.

Az eddig részletezett, monolitikus egységbe záródó karakterjegyek persze az utóbbi években apránként árnyalódtak, és a nyomukban támadó légkör is fokozatosan vált mind sűrűbbé, szorongatóbbá. A korai munkák ihletői a maguk nemében szintén első alkotások voltak: a német expresszionista filmművészet nagy primitívjei, többek között a *Nosferatu*, a *Dr. Caligari* és a *Metropolis*. Utóbbi kettő előtt Hardi azonos című szoborral is (borzongva) tisztelegett. A művek a húszas évekbeli filmek architekturális kulisszáit rekonstruálják a részleteiktől és mindenekelőtt a szereplőiktől megfosztva. A *Dr. Caligari*-sorozat enteriőrjeit és a *Metropolis* házsorait már itt is metsző élek határolják, maguk a falak viszont düledeznek, s ebből fakadóan hiányoznak a derékszögek, a kompozíciók nem olyan cakkosak, mint a későbbi művek

esetében. Ennek az az oka, hogy Hardi hűségesen másolta a filmek már eredetileg harántirányú kulisszáit. Könnyen rá is lehet ismerni az expresszionista ősthrellerekre, az azokhoz a moziban társuló szorongatottságérzet azonban halványabban sejlik csak fel. A dőlő, düledező falak lágyítják a művek atmoszféráját, kissé olyan az összehatás, mintha egy túl sok horrorfilmet néző gyerek gondolataiba látnánk bele.

Ugyanebben az időszakban készítette el Hardi, Kiss Ritával párban, az első nagy volumenű installációját, az *Anya, ledobod a kulcsot?* című munkát, amely egy szoba méretűre lekicsinyített (poszt)szoc lakótelep. A térkompozíció külső héját adó, képregényrajzokat idéző panelházak sziluettjei itt is ferdek, már-már csálék. Gyerekességükkel oldanak is a mű sokkal markánsabb magjának, a játszótérnek a hangulatán, amely legalább annyira disztópikus, mint amennyire a Kádár-kori lakótelepeket idézi. A betontömb hatású, csemperagasztóval bevont hungarocell panelházak közé beleső néző két gipszszécsontosodott kislányt láthat, akik, a cementporszerű homokkal játsz-

va, elidegenedettséggel és azbeszt-szaggal itatódtak át. A seszínű, a kitörés lehetetlenségét sugalló panelkoszorú közepén térdeplő lány talán nem is homokot, hanem a reménytelenséget markolássza.

Az *Anya, ledobod a kulcsot?* homokozójába sűrűsödő nyugtalan atmoszféra nem csillapodott a 2012 óta készült szobrok esetében sem. A markáns, kikezdehetetlenek tűnő hangulat nehezen választható el az újabb alapanyagtól, a betontól, amely az utóbbi években társult a horganylemezhez. A közelmúltban készült lépcsőházak és ipartelep-részletek egyöntetűen egy-egy ujjnyi betoncsíkokon állnak. A két anyag testvére egymásnak, különbségeik csupán árnyalatnyiak, a beton is matt felületű, élettelen tapintású, mesterséges matéria. Akár úgy is tűnhet, hogy a bádoggvázak magából a betonhumuszból hajtottak ki, amit Hardi rétegzett sorvasztó táptalajként a posztamensek tetejére. Ezek az újabb szobrok azért is összetettebbek, mert nem olyan egyszerű falsávok, amelyeknek csak az egyik oldalát látjuk, hanem szó szoros értelemben vett épületmetszetek. Nem egyszerű kulisszák, hanem valódi terek. Har-

di létező, mára emlékekké cemen-tesedett házak közepéből vágta ki őket. Nem pusztán azért fenyegetők, mert élesek (akár a korábbi szobrok), hanem azért is, mert a gondolatban oda belépőket minden oldalról beton- és bádogfelületek, vagyis egy tér veszi körül. Aki pedig tartja a lépéstávolságot, és külső szemlélő marad, az láthatja, hogy a házszeletek karcsún és világva szöknek a magasba, mint egy kiegyenesített kasza pengéje.

Számomra úgy tűnik, hogy ezek a helyek nem elhagyottak, mert tulajdonképpen be sem költöztek ide. A steril lépcsőházakat soha nem sarazták be cipők, a csupaszággal határos tisztaságú *Silót* egy gazda sem vette birtokába, ahogy a címében ikonná tömörödő, [o] jelölésű munka betonlapjába lyukat ütő csatornát sem. Hardi Ágnes azonban állítja, hogy nem lakatlan, hanem csak éppen üres helyeket hoz létre, s ezt bizonyítja az is, hogy néhány itt élő diploma-munkája, a *Welcome* kapcsán meg is „szóllaltatott”.

A *Welcome*-ot szintén egy film, A *kiállhatatlan* inspirálta. Az installáció azonban nem csupán egy jelenetet vagy kulisszát ragad ki,

mint a *Metropolis* és a *Dr. Caligari*-sorozat, hanem egyenesen Jens Lien filmjének szoborparafrázisa. Egy kilenc házat és nyolc lakost számláló, tökéletesnek szánt és tökéletesen sterilizált város. Különös város, de nem csupán azért, mert utópiaként álmodták meg. A legrejtélyesebb vonása, hogy csak a tetőit látjuk, a lakóiról pedig mindössze az installáció mellé írt, „humán-tudományi mesévé” kikerekedő diplomadolgozatból szerezhethünk tudomást. Ők, bár láthatatlanok, beszédesek, és kivétel nélkül értelmiségiek (találhatunk köztük például szociológust, díszlettervezőt, pszichológust, szépíró). Sajátos meglátásaik vannak a városukról, amelyeket az alkotó szócsöveiként fogalmaznak meg, vagyis Hardi saját művével szembeni megközelítéseit, töprengéseit ismertetik. A szobrász a helybeli entellektüelek alakjainak és véleményeinek felvázolásával kettős értelemben, helyként és problémaként is körbejárhatóvá teszi *Welcome* városkát. A magasabb öninterpretációk közé tartozik a „művészettörténész” rácsodálkozása arra, hogy a házakat a főpárkányukig bekebelezték a posztamensek, amelyeket így

szobrokként fednek a tetőzetek. (Az én szememben – ha szabad idetolakodnom a személyes benyomással – ez a hely egy apokaliptikus város, amelyet néhány méter híján teljesen belepett már valamiféle új özőnvíz, és az egyetlen, végső menekülés csakis felfelé lehetséges.) Fontos adalékot oszt meg a település helyben lakó „építész”, aki azzal mentegeti városa arctalanságát, hogy az egyben egységességet is jelent. A tervezés során tudatosan a tetők szintjére összpontosított, mert innen a házak átlátható egységgé állnak össze, amelynek rengetege felett így *voyeur*ként szemlélődhetünk. A tervező tisztában van ennek az árával is, tudja, hogy amint a város felé emelkedünk, s képessé válunk az átfogására, kiszakadunk annak szövetéből és életéből. Még kevesebb az illúziója a különös város különöcének, a „filozófusnak”, aki egyszerre menthetetlenül racionalista, illetve idealista, és a végzetes meghasonlás elkerülése érdekében két házban is lakik. (Így jut a nyolc lakosra kilenc épület...) A „filozófus” van egyedül a tudatában annak, hogy az utópiák természetük-nél fogva megvalósíthatatlanok,

így a tetőváros sem lehet tökéletes. Sejtésem szerint a „filozófus” azt is tudja, hogy saját szeszínű, falanszterszerű, beton-bádogg városuk valójában egy disztópia, és csak néhány centiméter választja el attól, hogy teljesen bekebelezzék a posztamensek, végül pedig semmissé homogenizálódjon.

Én úgy látom, hogy a *Welcome* kívülről és nagyobb léptékben teszi láthatóvá azt a bádoggpanelekből hajtogatott fantomvárost, amelynek meredek posztamensekre felkapaszkodó határain belül húzódik Hardi Ágnes minden szobra. Hardi ennek a városnak a negyedeit, ipar- és lakótelepeit, valamint belső tereit szoborról szoborra mutatja meg nekünk. Mindet szorongás, melankólia és rejtély övezi. A lemeztelenített, halkan lakó és funkció után sikoltó terek, különösen pedig az azokat felnyitó, de vakon a semmibe bámuló ajtók, illetve a teljes ismeretlenségbe futó lépcsők, csatornák mintha mind félelmekhez és ki nem mondott titkokhoz vezetnének. Olyan sötét ösztönökhöz és emlékekhez, amelyek bár láthatatlanok, de átszivárognak a bádoglemezből hajtogatott pengfalakon is.

A kékszakállú herceg építhette ezt a panelházakból és fűrészfogtetejű üzemekből álló, rozsdáálló iparvárost valamikor a 20. században, hallgatva az idők szavára. Egyelőre csak obskúrus múltja raktáraként használja, és néhány haladó értelmiséginek ajánlotta fel, hogy – önmagukon társadalmi kísérletet végezve – itt lakjanak. A kékszakállú akkor fog beköltöz-

ni, ha Balázs Béla librettójának eredeti, gótikus várkastélyából menekülni kényszerülne. A bádogfalak azonban most is disszonáns szopránsikolyokat vernek vissza, s a betonpadló Bartók hangsorait nyeli magába monotonon. A hely szellemét már elplántálta a gazdája. •

veress dani

Egy road movie romantikája

Dékány Dávid: Darwin Motel,
Libri Kiadó, 2015

Dékány Dávid bemutatkozó kötetének borítóján egy veszélytelenné fehéritett pisztolyt látunk, csövével lefelé, fakó környezetben, mintha elmúlt volna már a veszély. Múzeumi darabként, ártatlanul csillog a vitrin alatt, tisztas távolságban egykori színhelyétől – ám mégsem annyira távol, hogy ne tudjuk beleképzelni a Darwin Motel lakóinak kezébe. És ugyanígy a kötet: veszélyes is, meg nem is, költészet is, meg nem is, megértő is, és hát olykor kegyetlen is. Olyan, mint egy kamasz: kiszámíthatatlan, erőtől duzzadó, olykor a felnőtt érettségével kérkedő, mozdulatai olykor még a divatéi – tudtán kívül azonban már a felnőtt gesztusait, mimikáját mutatja.

De talán nincs is igazam. Dékány versei – igazi kamaszokhoz hűen – először becsapják a versolvatót, de talán itt is igazabban járnánk el, ha önbecsapásról beszélünk; mert ezek a versek (szövegek?) – igen, előítéleteink, előfeltevéseink

uralma alatt – a vers álarcát öltik magukra, de ezek az álarcok hamar szertefoszlanak, amikor eszünkbe jut, talán rosszul kezdtünk neki az egésznek: csakúgy, mint e sorok írója. A dalszöveg és vers különbségére vagy hasonlóságára-azonosságára irányuló bármiféle komolyabb megfontolást mellőzve, a *Darwin Motel* versei inkább keltik a dalszöveg érzetét, mint a versét-költeményét. De ez nem baj. A „költemény”-ben érezhetően több van, mint a „vers”-ben, érződik benne valami ódon fennköltség, valami arisztokratikus, amitől ezek a szövegek teljes mértékben távol tartják magukat. Ha csak torkon nem akarják ragadni azt, hogy egy könnyed és lezser mozdulattal végleg búcsút intsenek neki, ahogyan egy felesleges tárgytól válunk meg egy nyitott fedelű autóban utazva. Hiszen a *Darwin Motel* olyan, mint ha egy dalszöveggyűjtemény fordítása lenne. Vagy éppen dalszöveg-szimulákrumok gyűjteménye: mert ugye nem is dalszövegek, hanem azoknak valami verseskötetű szelídített változatai. Szelídített, hiszen az elődök nem éppen finomságukról híresek. De jól megfér egymás mellett ebben a félig-kamasz, fé-

lig-felnőtt kötetben a Biblia és Tom Waits, Pilinszky János lány-finom hangja és a Metallica dübörgése, a botrány és a helyenként – a betonrepedések közül ecetfaként előtörő – komolyság és metafizika. És igen, akkor kezd lecsúszni a versolvasó válláról az irodalom nehezeke, ha felismeri, talán inkább a dalszövegek felé húz a kötetszerző szíve. Így megbocsájtja, nem is, hiszen bigottság lenne bűnnek mondani – elfogadja, hogy a kötet első ciklusa majdhogynem a provokációig feszíti a szex témáját, hogy az alakok azzal a kamaszos, a felnőttekre fittyet hányó daccal szelik át a világot, amelyre jó esetben

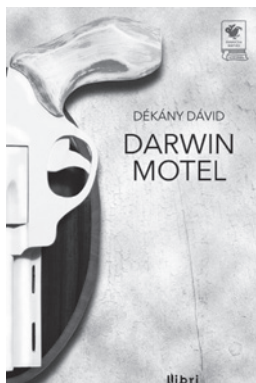
könnyedén legyintenek: majd kinövik, ezekből is az lesz majd egyszer. De a *Darwin Motel* mint ha erről a legyintésről nem akarna tudni: semmibe veszi. Ezt tudja a dalszöveg, az irodalomtól talán a felnőttet várjuk. A kérdés viszont: az, aki a verset írja, a dalszövegen, Tom Waitsen, a Metallicán, a My Chemical Romance-on keresztül tekint a világra, avagy természe-

te éppen találkozott a dalszöveg könnyedségével, lezserségével. De mindenképp könnyebb így olvasni a kötetet: a dalszöveg felemelő lazaságával, könnyedségével – az első ciklust, az *Éjszakai ügyeletet* legalábbis mindenképp.

A ciklus versei lezserek, frapársak, provokatívak, üdék és olykor meghökkentőek, olykor kegyetlenek és veszélyesek: pont,

mint egy ütős dalszöveg, vagy igen, egy ki tudja hogyan és hol végződő road movie. A kötet első fele maga a könnyed hazárdjáték: „Amelyik billiárdgolyó utoljára esik le, / olyan színű kocsit lopunk el ma éjjel, / és visszamegyünk északra,

/ ahol egykor rózsaszirmok és rizsszemek / hullottak a lábad elé” (Delta). Alakjai mintha folyamatosan Úton lennének, és ne feledkezzünk meg a borítón várakozó pisztolyról sem: „Szörfözni megyünk a partra, / az utolsó motel már alig látszik / a visszapillantó tükörben, / a kesztyűtartóban egy teli doboz töltény, / még a dagály előtt oda fogunk érni. [...] Biztonsági öv nélkül, túlexponált mosollyal,

/ fiatalok és gyönyörűek vagyunk, / a deszkák árnyéka hullámokat vet / az úti menti repceföldeken" (Dagály előtt).

A maguk világát keresztül-kasul beutazó, álmatlanságban szenvedő, álomba szenderülő szerelmek és szenvedések jelennek meg a kötet ezen részében. És nem is lepődünk meg, mikor a szerelmesek dalírásba fognak, magukat is meg akarják énekelni botrányval telvi világukban: „És mikor legközelebb jössz, / írunk egy közös számot, / az lesz a címe, hogy Dal az A-húrhoz, / mert az A-húr hangja bíborvörös, / mint első áldozatunk koporsójának bérlése / vagy a legszebb ünnepek" (Dal az A-húrhoz). Vagány világ, kicsit teatrális, provokatív, de ilyen a jó dalszöveg – még ha botrányt kelt is: „Gyere, legyünk botrány! / Gyónjuk meg a Biblia lapjaiba tekert cigiket. / Mondjuk el, hogy ott voltunk / a legregebbi parcellák felszámolásánál, / és végül sikerült kiolvasni, hogy / kinek a nyakszirtcsontjába hamuzunk azóta is. [...] Valljuk be a motelszobát, / ahol a takaró alatt olyan állatfajok / bújtak szorosán egymáshoz, / amiknek nem lehet közös utódjuk" (Botrány). Szenvédelmes vallomások és részegen elkövetett sms-ekből, vagy a telefonba ordított szavakból összeálló

vágánsdalok alkotják a kötet első ciklusát: „Kihangosítalak, a telefon az arcomon, / alapvetően nincsen igazad, de nem szólok közbe, / részeg vagy, kábé egy hónapja nem beszélünk, / és most igazából mindegy is, mit mondasz, / csak ne tedd le, / mert tudni akarom, hogy épségben hazaérsz-e" (Banánzöld). És mindeközben talán azon sem lepődnénk meg, ha a szerelmesek kezében pisztoly villanna.

A folytonos útonlevés azzal jár, hogy mindig van mit mesélni, mindig van még egy történet, amit el lehet mondani, vagy amit éppen-séggel be kell vallani: „Az összes történetemet csomószor hallottad, / a legtöbbet szerintem el is tudnád mondani / az én szavaimmal, / de van valami, amit ennyi időn át / mindig elfelejtettem elmesélni" (Hale-Bopp). Mintha a történet, de inkább a sztori lenne a Darwin Motel beszélőjének természetes közege, a nem szűnő vallo-más, kitárulkozás – és voltaképpen mindegy is, hogy kinek szólnak ezek a vallomások. „Meg akarok felelni annak, aki már nincs" (Zsebkés). És talán nem is volt. Merthogy a megszólítottak, miközben érezhetően többen vannak, mintha ugyan-úgy néznének ki, mintha az ágynak

ugyanarra az oldalára feküdnének: a kötet szerelmes vallomásai variánsok ugyanarra a személyre, egy általános képletre íródtak, igaz, más-más mértékegységgel.

A harmadik, záró ciklus (*Holnapután*) darabjai ezzel szemben már jóval visszafogottabbak, az első ciklus keltette fölfordulás rendeződni látszik, komolyabb, felnőtt problémák jelennek meg. Eltűnik a kamaszos hevület, a talán súlytalan dacvilág, a versek nyugodtabb mederbe kerülnek. A sztorit felváltja az igazi, érett történet, például az *Eternal September*ben, ahol a szeptember 11-i terrortámadás vakuum-élménye elevenedik fel, a kamasz önmagát néző felnőtt szemében. De nem csak pusztán felidézéstről van szó, hanem képalkotásról, költői képalkotásról, mégpedig a szavak és az omladozó ikertornyok együttes pusztulásának, megsemmisülésének látványában: „*Akkor a szavak a kiolvashatatlanságig / összeroncsolódtak az épületek súlya alatt, / a törmelékek közt pedig leszakadt ékezetek / heverték mindenfelé. / Évekkel később láttam felvételeket / azokról, akik a füst és a tűz elől / kiugrottak az ablakon, / és felkiáltójelként zuhantak a járdára / háromszáz méter magas-*

ból.” Ez a fajta együttes láttatás, képalkotás, párhuzamállítás a kötet egyik jellemző erőssége: a kötet egyik legerősebb versében (*Az asztronauta*) a beszélő kisöccsének betegsége (leukémia: „beteg a vére”) az asztronauták űrutazás okozta vörösvérsejt-szegénységével kerül párhuzamba, amely párhuzam az űrutazás, a csillagok metafizikai dimenziójának megnyitásával válik igazán tragikussá, de ebben a képalkotásban némiképp elfogadhatóvá. *Az asztronauta* felnőtt látásmódja szinte ki is törli emlékezetünkől a kötet első felének vakuum-élményeit – ebből a pillanatnyi emlékezetvesztésből is látszik, a *Darwin Motel* kiszámíthatatlan, mint egy kamasz, és meglepő, mint egy kamasz, akin már a felnőtt világ hagyott nyomot. De legalább már tudja, mit akar. •

Mizsur Dániel

Kis magyar államelmélet

Gerőcs Péter: Győztesek köztársasága, Kalligram, 2015

Gerőcs Péter új regénye több szempontból is figyelemre méltó olvasmány lehet. A kötet, amely egy menthetetlenül idealista férfi karrierjének felfutását és összeomlását mutatja be, nem kerüli meg a politikai játszmák hamisságára és kicsinyességére való reflektálást, emellett jelentős kritikával illeti az értelmiség e folyamatban betöltött (és be nem töltött) szerepét is. Mindezen tényezők együttesen járulnak hozzá ahhoz, hogy a regény centrumát képző és elsősre akár elcsépeltnek ható utópista elképzelések rémisztő valósággá váljanak a történet során.

A *Győztesek köztársaságának* olvasása közben az tűnhet fel legelőször, mennyiféle műfaji kategóriába sorolható be a textus. A már említett politikai vagy karrierregényen túl jelentősen támaszkodik az epikus drámaként történő olvashatóságra is, kihasználva utóbbi jelentésteremtő erejét. A cselekmény egyik legmarkánsabb vonása

ugyanis, hogy főhőse, Vincze Sámuel alakja kihallgatások keretén belül képződik meg, az őt ismerni vélő családtagok, kollégák és egyéb ismerősök beszámolóit által, minduntalan olyan beszélgetésekben, ahol mind a kérdező fél személye, mind pedig kutakodásának okai rejtve maradnak. A dialógusok legkonkrétabb pontja az események pontos felidézésére irányuló utasítás, a felesleges szálak mellőzésére való felszólítás. Így aztán a középpontba állított Sámuelnek a regény szövegében csak egy alkalommal van lehetősége önállóan megnyilvánulni (akkor is egy általa írt levél alakjában); különben a hozzá közel álló emberek nyilatkozataiból derül fel életútja, színházrendezői, aktivista és politikai körökben betöltött funkciója, ezzel is fokozva személyének rejtélyességét. Ennek az írástechnikai eljárásnak fontos hozadéka az lesz, hogy a politikus személyén túl a hétköznapi emberek életébe is bepillanthatunk, így egyfajta társadalmi tabló jön létre az olvasás során. A regényt szervező beszélgetéseket némileg leegyszerűsítve egyrészt az a kérdés határozza meg, miként alakult Sámuel élete, miként értelmeződik

feltörése és elbukása a környezet perspektívájából; másrészt pedig – és ez adja a regény legerősebb részleteinek erősségét – hogyan és milyen közegben válhat valósággá legfőbb ideálja, az ún. „győztesek köztársasága”.

Utóbbi ugyanis a regény elején még gondolatkísérletekben, elejtett félszavakban létezik; rövidesen ezután színházi kézirat formájában reprezentálódik, végül pedig fizikai formában is megvalósul. Az ötlet elsőre elképesztően banálisnak és elcsé- peltnek hathat, hiszen nem több egy önfenn- tartó telep kialakítá- sának tervétől, amely az aktuális politikai rendszerek ellenében jön létre, lakói pedig a legkiválóbb magyar értelmiségi személyek. Az elképzelés végcélja, hogy a kezdetben pár főből álló kö- zösség az évek alatt valamiféle szu- pertársadalommá nője ki magát, megváltoztatva ezáltal az egész világot.

Mindez bármennyire is klisé- nek hat, Gerőcs gondoskodik arról, hogy ötletéből izgalmas és bátor

problémafelvetés váljon, részletez- ve az idealizmus és a politika ösz- szefonódásának veszélyei mellett az értelmiség által elfoglalt pozí- ciókat is. Az utópista elképzelés ugyanis elsősorban azért juthatott el a konkrét fizikai megvalósulásig, mert erre igény volt a politikából kiábrándultak irányából; Sámuel taktikája nem más, mint az erre a fajta kiábrándulásra történő pro-

fesszionálisan mene- dzselt és állhatatos reakció, amelyet mind ellenzéki, mind pedig kormányparti oldalról képes sikerre vinni. Ehhez az kell, hogy a jelmondatok ironiku- sak, informatívak és látványosak legyenek; a siker oka többször is a döntésképesség. Ez-

által gond nélkül sikerül betölteni azt a rést, amelynek létrejöttében és fennmaradásában a „sáldobáló” magyar értelmiség is tevékenyen részt vállalt teszetoszaságával és szerencsétlenkedéseivel. Nagyon is találó például az, hogy az ese- mények sűrűjében csak egyetlen ember látja át Sámuel terveinek tartalmatlanságát és veszélyessé-

gét; miközben Anna megpróbálja leleplezni a vezér retorikájának demagógiáját, erőltetett hasonlatait („*ha az ember elviszi a robogóját a szervizbe, szerelés közben nem gondolhatja meg magát*” [252.]), a többi egyetemi tanár és doktorandusz legnagyobb problémája az, hogy minél hamarabb megérkezzenek az olvasmányok a helyi könyvtárba.

A fentiekből jórészt az is következik, hogy a regény nyilvánvalóan számos olyan szövegelemet tartalmaz, amelyeket nehéz volna nem az aktuálpolitikai események függvényében értelmezni. A szerző ugyan ügyel arra, hogy elkerülje a társulatok, intézmények vagy személyek konkrét megnevezését, magát a történetet és a figurákat viszont nem egy esetben mind térben és mind időben erősen referencializálja. Megtudjuk például, hogy a Samu pályájának első állomását jelentő színházi társulat tevékenysége a kétezertizedes évek elejére tehető, arra az időszakra, amikor a dilettáns, „értelmiségfóbiás” jobboldali kormány antidemokratikus intézkedések közepette jelentős összegeket von ki a kultúra és az egészségügy területeiről; egy hangsúlyosabb jelenetben a „köz-

munka” említése pedig már egyenesen szitokszóként kerül elő. Pár esetben ezek az áthallások túlon túl direktnek is hatnak. Ezzel együtt azonban látni kell, hogy a cselekmény a jelenen túl rengeteg szállal kötődik a múlthoz is: nehéz nem észrevenni, hogy a Recsk közelében berendezett telepen ugyanazok a kisstílusú politikai játszmák és manipulációs gesztusok vannak jelen, mint amelyekkel a múlt században számtalanszor szembesülnünk kellett, és amelyeket mai napig nem volna szabad figyelmen kívül hagynunk. A regénybeli tettek súlyosságát pedig csak növeli az a tény, hogy olyan ember elgondolásaiból nőttek ki, akinek egész életét az igazságtalanság elleni szakadatlan küzdelem határozta meg, de saját személyiségvonásait, manírjait már képtelen levetni, és maga sem szabadulhat a gyerekes játszmák hatóköréből.

Sajnos azonban, amíg az ehhez hasonló tapasztalok megfogalmazásáig eljut a regény, a főhősön túl az őt elbeszélő személyekkel történő azonosulás nehézsége több esetben is hajlamos megakasztani az olvasás dinamikáját. Sámuel alakja önmagában véve nem túl újszerű, stílusa

leereszkező, töretlen kitartásán túl jóformán minden megnyilvánulása ellenszenvet vált ki. És ha bizonyos pontokon (elsősorban karrierívét tekintve) alakja komplexnek is tekinthető, motivációja akkor sem egészen kidolgozott. Be kell érnünk annyival, hogy azért éli az életét ennyire nagy elszántsággal, mert „*ha nem tenné, akkor egyszerűen elmerülne*” (102). Amíg tehát a telep működése nem indul el, Sámuel nem több egy gögös és manipulatív embernél, akinek tetteiben szemernyi tragédia nem található, és így karaktere önmagában aligha vehető komolyan.

Más esetben az okoz nehézséget, hogy az órála beszélő emberek hangja egy-egy ritkább (főleg a zavarodottság okozta humorból adódó) megnyilvánulástól eltekintve túlságosan homogén egységet alkot, ezáltal pedig a mellékszereplők zöme kevésbé emlékezetes vagy érdekes. Nagy kedvvel időznek el viszont a magánéleti intrikák aprólékos, néhol felesleges részletezgetésében, amely tovább old a szöveg feszességén. Ebből a szempontból már-már túlzottan konzekvens is a regény építkezése, amely a lehető legtöbb oldalról próbálná megvilágítani azt a figurát, akinek nem annyira létre-

jöttének okai volnának érdekesek, hanem tetteinek következményei; utóbbiakból kapunk az egészhez képest kevesebb adagot.

Sámuel affektálása tehát mindaddig egészen zavaró, amíg az olvasó nem szembesül vele, hogy ezzel együtt is képes volt életre hívni az elsőre képtelennek ható tervét. Legyen szó mesterkélt pózokról, elcsépelet frázisokról („az édenkert magvainak pokolbeli elültetéséről”, a „bőség kosaráról”, végül pedig a „leg hatalmasabb erők metafizikai összecsapásáról” – 154.), a mindent megmagyarázni és ezzel együtt a saját létezését is igazolni képes beszédmod előbb-utóbb célt ér. Éppen ezért a regény legjobban sikerült része az utolsó negyedre esik, ahol az ideák testet öltenek, megvalósul az eszményi állam modellje, amelynek működéséhez mindenki együttesen járulhat hozzá, és ahol mindenki egyenlőnek mondatik; kiépítéséhez és fenntartásához pedig az ország legokosabb emberei (neurobiológusok, filmesek, szociológusok, stb.) asszisztálnak, teljes mértékig meggyőződve tetteik hasznosságáról.

A kérdés, pontosan hogyan is végződik a kísérlet, mi történik a telepesek zömével, nyitva marad.

Ugyanígy eldöntetlen, miféle célja lehet a regényt szervező kihallgatásoknak. Nem egyértelmű, ezeknek politikai vagy rendészeti okai volnának-e; annyi bizonyos, hogy a kérdező kezében jelentős hatalom koncentrálódik; hogy mindezt a felelősök felderítésére avagy Sámuel hibáinak kiküszöbölésére akarná használni, nincs kifejtve. Mivel azonban a regény egyik központi tanulsága az, hogy a rendszer sohasem képes meghaladni azt, ami ellen fellép, és hogy a lehető legelhasználtabb üzenetek is bármikor fogyaszthatóvá alakíthatóak, a regény (bizonyos fókig befejezetlen) végkifejlete aggasztónak tekinthető.

A könyv lapjain rendre felbukkanó, végtelenül abszurd, de ismerős tapasztalatok sajátosan fenyegető atmoszféra létrejöttét segítik elő, amely a befogadót is minduntalan továbbgondolásra készíti. Ezért hibái ellenére is olvasásra érdemes a *Győztesek köztársasága*; olvasmányosságával, nagyrészt fegyelmezett szerkesztésmódjával, de legfőképpen kérdéseinek elevenségével válik többszörösen megközelíthetővé. •

Nyéki Gábor

Az istenkáromlás szépségei

Papp Sándor Zsigmond: *A Jóisten megvakul*, Libri Kiadó, 2015

„...tudja meg, Elvira, hogy az az Isten, akiért úgy odavan, belőlünk, a nyomorult teremtményeiből lopkodja össze az örökkévalóságát. Amiből majd visszacsorgat néhány csepp kegyelmet, hogy fogjuk be a szánkat” – mondja a *Számtan* című elbeszélés hőse, Lab Kálmán. Papp Sándor Zsigmond legújabb, *A Jóisten megvakul* című novelláskötetének szereplői javarészt ilyen nyomorult teremtmények. Nem kívánnak ők sokat, csak hogy ne rugdossa annyira nagyon őket az élet. Ez a vágyuk aztán vagy teljesül, vagy nem, míg sorsuk végül tragédiába nem torkollik.

Az elbeszélések esszenciális hasonlósága ellenére azonban mégis sokszínű kötetről beszélhetünk, az éjfélete balladáktól (*A nyál, Fogak*) a groteszk meséig (*A delfinember, Karel Gott az Elba vízében*) Papp meglehetősen széles palettáról fest. A „festeni” kifejezés több szempontból is ideillik, hiszen

a szerző nagyon tudatosan figyel a hangulati elemekre és az atmoszférateremtésre, amit egy klasszikus ráérős történetmesélős hagyományt követve a jelzős szerkezet szintjéig megfontoltan és gondosan kidolgozott szöveggel ér el. A *Fogak* című történetben például azt írja: „Szárak ágak zörögtek a garázsok tetején, csattogott a bádóg, hosszúszólamokban nyikorgott az eresz. Mintha minden egyes ház hangszer lett volna, és még ki lehet préselni belőlük valamilyen hallott dallamot, amelyet végül a sötétség erősített fel és szórt szét, hogy mindenhová jusson belőle” (33). A *Karel Gott az Elba vizében* című szövegben pedig a következőt olvashatjuk: „A hőség már reggel nyolckor végigömlött a bádogtetőkön, és a nők hátához tapasztotta a kartonruhát. Kóbor kutyaként lihegtek az utcák az átlátszó teher alatt, a folyó felől erjedt hullámok erősítették a felizzó, elevenné vált szobrokat. Verejtékben úszva tapadtak egymáshoz még a kövek is” (244).

Papp Sándor Zsigmond ezzel a lírai hangvételű elbeszélői nyelv-

vel elemeli történeteit a nyers valóságtól, mintegy beteljesítve egyik-másik szereplőjének legégetőbb kívánságát, életük különlegessé válását. Ahogyan például az utolsó szövegben, a kissé döcögősen induló *A katarzis nehézségei* címet viselőben az elbeszélő gyakorlatilag boldogan tölti napjait az elfekvőben, mert képes úgy elmesélni végre gyerekkorában kitalált, majd egész életében dédelgetett,

csiszolt, variált történetét, hogy emiatt gyilkosnak hiszik. Az *úriember* című történet főhőse a nagy pillanatot, amelyre mindig is várt, látja eljönni akkor, mikor az asszony, akihez takarítani jár, és akinek már régóta meg akarja mutatni szé-

pen, gondosan összeállított előkelő családfáját, elesik, és magatehetetlenül fekszik a földön. Poshik Gyuláról, a mindenki által szánalmasnak tartott figuráról pedig egy antikváriumban talált bugyuta könyvecske révén „kiderül”, hogy előző életében delfin volt (*A delfinember*).

Mint ebből is sejthető, *A Jóisten megvakul* novelláinak szereplői rendszerint még egy eleve marginalizált közegben is pálya szélére szorulnak. Nem ritkán szó szerint is, mint például a *Gólöröm* focizó hajléktalanja, aki nem juthat ki a hajléktalanoknak rendezett labdarúgó világbajnokságra, mert az egészségesebb és saját felszereléssel rendelkezők kiszorítják a csapatból. Az *isteni jel* idős, gyermektelen házaspárja is egyre kijebb és kijebb költözik a városból, egyre rosszabb, nyomorultabb körülmények közé. Van valamiféle morbid humor ezekben a történetekben, amely olyanira rányomja bélyegét a kötetre, hogy azon elbeszélések kapcsán is így érezzük, amelyekben nem jelenik meg explicit módon a gyilkosság motívuma. Magukat és családtagjukat a falra szögelő emberek, hiányzó végtagok, aktus közben elvágott torkú strici, nekrofilia. Néha mindez vaskosabb, nyersebb humorba csap át: „*Árpád Jenő orvosnak készült, finom ujjú nőgyógyásznak. A sors is megneszelhetett ebből valamit, mert végül mégiscsak egy vagina miatt került börtönbe. Nem a megfelelőben kotorászott, mesélték röhögve a Kék Hordóban*” (Fogak, 24), de persze

még mindig ezen az átstilizált, líraian sötétre festett nyelvi világon belül maradva.

Papp Sándor Zsigmond prózájának ezt az elemelkedettségét azért is fontos hangsúlyozni, mert bár a szereplők valamiképp a társadalom peremére szorulnak, a róluk szóló történetek nem szociografikus indíttatásúak, és nem érződik rajtuk a napjainkban trendként megjelenő görcsös igyekezet sem, hogy értelmiségiként illene valamit a lelegezetebbekről és legkiszolgáltatottabbakról írni. Ez esetben ugyanis az emberi létezés sokkal általánosabb jellemvonásairól van szó. A marginalizálódást, a saját életünkön kívül rekedést vagy épp sorsunk irányíthatatlanságának élményét ugyanis bármelyikünk ugyanúgy sajátjának érezheti vagyoni és társadalmi helyzetétől függetlenül, ahogy a monomániából fakadó önsorsrontás és az esetleges mélyről felfakadó indulattal teli tettek sem rétegfüggők. Hogy mégis a hétköznapi kisemberek válnak a főszereplőkké, inkább a már többször említett stilizáltságból, élénk és erős színekkel festésből és a klasszikus elbeszélői hagyományokhoz igazodásból lesz levezethető.

Ugyancsak irodalmi hagyományokhoz kapcsolódik a mód, ahogyan Papp Sándor Zsigmond egy-egy novellát felépít. Ellentétben például azzal, ahogyan Tóth Krisztina elbeszélései esetében a dráma szinte mindig az ábrázolt jelenet-sor háttérében, vagy éppenséggel azáltal eltakarva zajlik, *A Jóisten megvakul* esetében megmarad a szoros kötődés az elbeszélendő történethez, legfeljebb az elbeszélő, a cselekménysort részletesen kibontandó, kissé távolabbról indít a mesélésben (*Az áldozat, A delfinember*). Ennek ellenére a történetvezetés feszes marad (talán csak egyedül *A gomb* című írás válik kissé feleslegesen elnyújtottá, főként az azt megelőző szövegekhez képest), hogy aztán a végére éppen hogy csak egy aprót bicsakoljon meg ez az ív, éppen csak egyetlen egy apró logikai kapocs maradjon ki, egy apró mozzanatot hallgattasson el, ami megugrasztja kicsit az elbeszélés menetét. Például ahogyan a szerző *Fogak* című írásban részletezve lefesti a viharos éjszakát, majd egyszer csak úgy kezdi az egyik bekezdést: „Terézt hajnalban találták meg, az országút mellett” (35). Az isteni jelben a gondolati ritmusváltás után

azt mondja az elbeszélő: „Abszurd eset Sárréten, ez volt a híradó élén akkor este, s valószínűleg Piroska is erről a tudósításról beszélt volna másnap a főutcai közértben az eladókkal” (100). *A csillagos ötösben* is megtaláljuk ezt, amelyben az utolsó bekezdés úgy indul: „A rendőröknek nem is volt mit mondanía” (223). Ezekről az ugrásoktól aztán a ráérős, lassan hömpölygő történetmondás ellérére is drámai sűrűségűnek tűnik egy-egy elbeszélés.

Mindezen megoldásokkal élve azonban a kötet falat emel önmaga és az olvasó közé. Isten, sors, végzet, elesettség, kilátástalanság (és benne persze mindig valami groteszk módon létező remény) olyan témák, amelyek mindannyiunkat foglalkoztatnak. *A Jóisten megvakul* elbeszélései azonban nem zökkennek ki az olvasót komfortzónájából, hiszen mindvégig megmarad a bizonyosságérzete, hogy csak egy könyv lapjain létező szépen kidolgozott fikcióról van szó. Ez a távolságtartás még akkor is megképződik, ha egy-egy olyan helyszín bukkan fel a történetekben (például a Margit híd a *Gólöröm* című írásban), amely akár saját életének is mindennapi színtere.

Szép ez a fel-felfakadó keserűség, szép a felhorgadó indulat, még a gyilkosság is szép Papp Sándor Zsigmond kötetében, csak mindez megszűnik, félbeszakad, ha abbahagyom az olvasást, leteszem a könyvet, s nem marad velem, nem zaklat, nem piszkál, ha kilépek a lakás csendjén túli valós életbe. Ez esetben az irodalom „csak” irodalom marad, nem képes átlépni saját határait. •

Pethő Anita

„Egyszeri vagyok és megismételhetetlen”

Szálinger Balázs: *Fehérlófia*, Orpheusz, 2015

„Nem ismerjük a saját meséinket” – nyilatkozta Szálinger Balázs egy interjúban a könyvbemutató kapcsán. E kijelentéssel azt a látszólagos elmentmondást kívánta feloldani, ami „a *Fehérlófia* nem nagyon ismert népmese” (Meczner János, a Buda-

pest Bábszínház igazgatója állította ezt a kötet sajtótájékoztatóján), és „a *Fehérlófia* általános iskolai olvasmány” (Szálingerrel később interjút készítő vetette ezt ellen) állítások közt feszül. Pontosabban – ahogy a dráma szerzője vallotta – arról van szó, hogy annak ellenére, hogy a *Fehérlófia* benne van a köztudatban, magát a történetet az emberek nem ismerik részletekbe menően.

A népmese beható ismeretére pedig lehetősége nyílik mindazoknak, akik elolvassák vagy megtekinthetik Szálinger Balázs drámáját, mivel a bábszínház felkérésére készült átirat nagyon hasonló az Arany László által lejegyzett népmesevariánshoz szerkezet, cselekmény, világlátás és a használt jelképrendszer tekintetében egyaránt. A két felvonásból álló, huszonnyolc énekre tagolódó mű tehát a magyar mondavilágból merítkezik. A szerző saját elmondása szerint is igyekezett elkerülni azt, hogy egy saját, új olvasatot hozzon létre, vagy, hogy komolyabb hatást gyakoroljanak rá olyan újragondolt, erős atmoszférájú adaptációk, mint Jankovics Marcell-féle mesefilm vagy a Belga együttes dala. Igaz, a szöveg megírásához már adott volt a rendező, Veres András és a dra-

maturg, Dobák Livia által meghatározott jelenetváz, szereplők karaktere és történetív.

Az Orpheus Kiadónál könyvformátumban megjelent darab félúton van a bábszínházi előadás hallható szöveg és a szerző szöveggönyve között. A szöveg maga sajátosan mozaikszerűen áll össze, hiszen az összegyűrt anyagot különböző médiumok őrizték meg: az eredeti szöveggönyvhöz képest a próbák során a szöveg folyamatos átalakuláson ment keresztül, újabb és újabb variációk jöttek létre, adott esetben a végleges változat egy elküldött, már rég törölt sms volt, így ma-

gát a részletet a színésznek kellett lediktálnia. Ahogy tehát az előadás alapanyagául a szöveggönyv szolgált, úgy járultak hozzá a színdarabban játszó színészek, a darabot a színpadra "álmodók" is a kötet létrejöttének megvalósulásához. A előadás anyagából is rekonstruált mű kiegészült még olyan szövegegységekkel, amelyeknek a színházi produkcióban nem értek meg,

nem illettek az összhatásba, a megjelenítési formába, ugyanakkor az irodalmi élményhez jelentősen hozzájárulhatnak a dráma részeként.

A dráma átíratjellege, s a népmeséhez való szoros kötődése ellenére a szöveg a maga visszafogott módján mégis túllép a magyar mondavilág hagyományán, újat hoz a nyelvezet és a halálról való

beszédmód szintjén, s valamilyen módon az előre meghatározott karakterábrázolás szintjén is, némileg módosítva így a klasszikus történetet. Ezek a módosítások magát a történetet aktuálissá, hozzáférhetővé teszik.

A dráma nyelvezetében megfelelő arányokban keverednek a misztikus, lírai hangvételi sorok, a humoros nyelvi játékok, a töltelemmondatok és a szándékosan stiláris-nyelvi zavart okozó mai kifejezések.

„HANG2

ÉS ha megvan legbelül

Az a teljes mézes űr

HANG3

Mindegy is hogy odakint

Elszúrtál-e valamit."

„FEHÉRLÓFIA

Nincs de!

Egyetek köveket! Vagy egyetek vasat!

KŐMORZSOLÓ (*Fanyűvőnek*)

Te meg egy bokorral tömjed meg a hasad!

FEHÉRLÓFIA

Jól van na, elég volt. Tűnés lefeküdni,

Villanyoltás, de most!

VASGYŰRŐ

Izé...

FEHÉRLÓFIA

Nincsen ízé!

Alvás van és kuss van."

A mitikus réteget lazítja, érdekesség és érthetőbbé teszi a hétköznapi kifejezések sora és a szleng használata, ami egyben a humor forrása is. Mindeközben a mese példázatoságának, nevelői funkciójának betöltésére is megfelelő kifejezésmódot használ, és egyszerűen fogalmaz a veszteség, a csalódás fájdalomáról, a megfon-

toltság és a kitarás fontosságáról, a lelki szépség és a külső látszat ellentmondásosságáról, valamint élet és halál kettőségéről. Ilyen jelenet például az, amikor Fehérlófia szembesül szövetségesei árulásával, a benne kialakuló csalódásról beszél.

A mesei mitikusságot, a szakralitást erősíti az a különös csavar, amit a szerző a királylányok alakjával kapcsolatban alkalmaz: a három leány egygé válik a Felvilágban. A királylány egy, de Felvilágban való értelmezhetősége továbbra is háromféle, amit látvány szintjén három árnyék jelenít meg. Ez a háromféle „jelentés” akár a következő is lehetne: egyrészt ő az a megmentett leány, aki Fehérlófia élete párja másrészt pedig nem csak a megmentett, hanem a megmentő, a megtartó erő is. Hiszen érte Fehérlófia maga mögött hagyja a kalandokat és a holtak birodalmát, hogy felépítsen egy evilági életet. Végül pedig ő a „halhatatlanság záloga is” aki által a hős is győzedelmeskedhet a halál felett. Hiszen ő lesz a hős gyermekeinek anyja, s így, ahogy a Fehérló a fiában, úgy Fehérlófia is gyermekeiben él majd tovább.

A halál és az elmúlás megjelenítését illetően a Szálinger-változatra alapvetően az ábrázolás hiánya: az elhallgatás, a metaforikus kifejezőmód jellemző. A magyar népmese egyszerű, szókimondó változatával szemben itt az eufemizálás gesztusa érvényesül, de nem formál a halálból tabut, sokkal inkább a halálban rejlő miszticizmust, a halál metamorf jellegét erősíti. Míg Arany László változatában a Fehérlő halálát a „megdöglik” kifejezéssel jelzi, addig Szálingernél a ló sejtelmesen nyilatkozik erről: „benned leszek mától.” Arany változatában Fanyűvőt Fehérlófia megöli árulásuk miatt, míg a többiek a hős pusztá látványától szörnyet halnak. Szálingernél hősünk belöki áruló társait az Alvilágba vezető lyukba: nem jelenítetik meg a színpadon, s talán az is kérdéses, hogy megtörténik-e.

A darab zárlatában Fehérlófia az Alvilágból felhozott dalról tett megnyilatkozását lehet úgy érteni, hogy a dal valamiféle olyan szakrális tapasztalat, amit odaát élt meg. E tapasztalatokat magában hordozza, ugyanakkor ez a dal tapasztalat nélkül láthatatlan, nem érzékelhető, nem

megfogható. Akárcsak a zene, amely nem létezik olyan kézzelfogható materialitásban, mint a nyelv, ugyanakkor a túl is mutat a materialitáson: annál többet tud kifejezni, s így lehet egy tapasztalaton túli világ része, kifejezőeszköze. A királylány reakciója pedig arra döbbsenti rá a hőst, hogy a másik szerelme az, akin keresztül megélhető valami nem mindennapi, megtapasztalható valami földöntúli csoda: hogy az élet így, a meglelt társ oldalán minden nagy titoknál, az ismeretlen lázas kutatásánál is izgalmasabb.

FEHÉRLÓFIA

*Minden, minden, minden a Felvilágban
Hallja meg ezt! Mikor odalent jártam,
Dalt hallottam: dal szól az Alvilágban,
Úgyhogy hallja meg mindenki a földön,
A dalt rejti, feltartom: ím, az öklöm,
A dalt szorítom, elloptam a dalt,
Az Alvilágban semmi sem maradt.
Neked hoztam, ketten tudunk csak róla,
Néha bántó lesz, néha meg csalóka,
Sőt: unalmas lesz a mindennapokban,
De köztünk lesz: a legjobb helye ott van.*

KIRÁLYLÁNY

*Te vagy a dal, mit a szívem talált,
Nem tudja még, félve dúdolja csak.*

FEHÉRLÓFIA

*Visszajöttünk, mert láttuk a halált,
S az életnél nem volt izgalmasabb.*

Az éneknek hangsúlyos szerepe van magában az előadásban is: az élőben előadott, hegedűre és csellóra, valamint különböző hétköznapi tárgyakra komponált vokális és hangszeres zene, valamint az alapvetően egyszerű, ősi elemekre építkező, ám képzőművészeti jelleget öltő látványvilág, díszlet szerves egységet alkot. A zene a színházi keretben is olyan jelentőséggel bír, hogy a nyelvi kifejezőerején túlra mutató hatása legyen. Ez a sokszínűség egyben felhívja a figyelmet arra is, hogy a különböző művészeti szcénák együttműködése milyen határtalan lehetőséget nyújt a kultúra különböző területein alkotók számára.

A kötet maga rendkívül igényes, gazdagon illusztrált kiadás, aki kézbe veszi, átfogatja, elolvassa, kicsit maga is a bábszínházi előadáson érezheti magát. Talán az olvasóban megszületik az igény arra, hogy jegyet váltson a darabra, vagy ha már látta a darabot, akkor ez a kötet kicsiknek és nagyoknak egyaránt szép tárgyi emlék lehet. E

kötet által válik az előadás önmagán túlmutató, részben megőrizhető műalkotássá, valami olyasféle összművészeti terméké, ami ellenáll az időnek. A kötet hatásához valószínűleg a szerzőt megkereső Orpheus Kiadó munkatársának, Erős Kingának a bábszínházi előadások rendszeres látogatójaként szerzett tapasztalatai, ott megszületett ötletei is hozzájárultak. Noha, akárcsak a darabbéli királylány, maga a színházi előadás is egyszerű és megismerhetetlen, azért magával a szerzővel együtt most már bízhatunk a csodában: amiképp Fehérlófia elhozta és megőrizte a dalt a túlvilágról úgy „ezzel a könyvvel talán sikerül abból egy szeletet megőrizni, ami havonta kétszer a Bábszínház színpadján játszódik.” •

Steinmacher Kornélia Nóra

E számunk szerzői

Bezsenyi Tamás (1988) PhD-hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Evellei Kata** (1988) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, legutóbbi kötete: *Álombunker* (2013), *Pécel* • **Fodor Balázs** (1981) *Budapest* • **Hardi Ágnes** (1989) szobrász, *Budapest* • **Kerber Balázs** (1990) költő, versszerkesztő (FÉLonline), a JAK tagja, egyetemi hallgató (ELTE BTK), legutóbbi kötete: *Alszom rendszertelenül* (2014), *Budapest* • **Mizsur Dániel** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Budapest* • **Mohácsi Balázs** (1990) irodalmár, PhD-hallgató (PTE), *Pécs* • **Nyéki Gábor** (1991) egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Bakonszeg* • **Pethő Anita** (1980) kritikus, *Budapest* • **Steinmacher Kornélia Nóra** (1987) kritikus, PhD-hallgató (ELTE BTK), *Tapolca–Budapest* • **Stolcz Ádám** (1989) költő, egyetemi hallgató (Université d’Evry Val d’Essonne - Jogtudományi kar), *Evry* • **Szlukovényi Katalin** (1977) irodalmár • **Térey János** (1970) író, költő, drámaíró, műfordító, legutóbbi kötete: *Átkelés Budapesten* (2014), *Budapest* • **Vajna Ádám** (1994) költő, egyetemi hallgató (ELTE BTK), *Balatonkeresztúr–Budapest* • **veress dani** (1988) egyetemi hallgató (ELTE BTK), az Apokrif szerkesztője, *Debrecen* • **Wágner Ádám** (1992) író, bölcész, egyetemi hallgató (SZTE BTK), *Dunaújváros–Pannonhalma–Budapest* •

Ára: 350 Ft

ISSN 2060-3207

15001

9 772060 320008